

Kesit Akademi Dergisi

The Journal of Kesit Academy

ISSN: 2149 - 9225

Yıl: 4, Sayı:17, Aralık 2018, s. 193-227

Doç. Dr. Nurten KIMTER

ÇOMÜ, İlahiyat Fakültesi, Felsefe ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı/Din Psikolojisi,
nurtenkimter@comu.edu.tr

Gülşen SEZGİN

ÇOMU, Sosyal Bil. Enst. Yük. Lis.Öğr./gulseen_s@hotmail.com

KADINA YÖNELİK AİLE İÇİ FİZİKSEL ŞİDDET, FİZİKSEL ŞİDDETİ MEŞRULAŞTIRMA, DİNDARLIK ve DİNİ BAŞA ÇIKMA ÜZERİNE AMPİRİK BİR ARAŞTIRMA¹

Özet

Bu araştırmada 20 yaş ve üzeri kadınlarda evlilikte fiziksel şiddete ilişkin tutumlar ve fiziksel şiddeti meşrulaştırma ile dindarlık ve dini başa çıkma arasında bir ilişki olup olmadığı, bir ilişki varsa bu ilişkinin ne türden bir ilişki olduğunun araştırılması amaçlanmıştır. Bu amaca yönelik olarak Malatya il merkezinde yaşayan kadınlar evren, bu evrenden tesadüfî örnekleme yoluyla seçilmiş olan 705 kadın da örneklem olarak seçilmiştir. Araştırmada bilgi toplama aracı olarak “Kişisel Bilgi Formu”, “Evlilikte Kadına Yönelik Fiziksel Şiddete İlişkin Tutumlar Ölçeği”, “Evlilikte Kadına Yönelik Fiziksel Şiddeti Meşrulaştıran İçerikler Ölçeği”, “Dindarlık ve Dini Başa Çıkma Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen ham verilerin başlangıçta belirlenen amaç ve hipotezler doğrultusunda istatistiksel olarak analiz edilmesi sonucunda değişkenler arasında anlamlılık düzeyinde bir takım ilişkilerin olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kadına yönelik fiziksel şiddet, tutumlar, meşrulaştırma, dindarlık, dini başa çıkma

¹ Bu makale, V. International Multidisciplinary Congress of Eurasia (July 24-26, 2018/ Barcelona/Spain)'de sunulan özet bildiri olarak hazırlanmıştır.

AN EMPIRICAL STUDY ON DOMESTIC PHYSICAL VIOLENCE AGAINST
WOMEN, LEGITIMIZING PHYSICAL VIOLENCE, RELIGIOSITY AND
RELIGIOUS COPING

Abstract

It is aimed at studying behaviors on physical violence in marriage with the women at the age of 20 and over and on whether there is any relation between religiosity and religious achievement and legitimizing the physical violence, and the type of the relation, if there is any such relation. Related to this purpose, the women living in Malatya province is considered as the population, and 705 women selected randomly from such universe are selected as the sample. In the research the information collection tools used are "Personal Information Form", "Scale of Attitudes Related to Physical Violence against Women in Marriage", "Scale of Contents That Legitimate Physical Violence Against Women in Marriage", "Religiosity and Religious Coping Scale". It was determined that there are some significant association between the variables as a result of analysis of the raw data obtained from the research as per the purposes and hypotheses defined at the outset.

Keywords: Physical violence against women, attitudes, legitimization, religiosity, religious coping

Şiddet Nedir?

Şiddet; gerçekleştiği yere ve gerçekleşme nedenine bakılmaksızın ahlak ilkeleri, insan hakları ve tüm dini öğretiler tarafından kabul edilemez bir durumdur. Erk sahibinden zayıf olana doğru her ortamda rol ve güç paylaşımına bağlı olarak şiddet olayları meydana gelmektedir. İş hayatında, siyaset meydanlarında, spor aktivitelerinde, ülkeler arası ve küresel çapta şiddete sık sık şahit olmaktayız. İnsan hayatının her alanında bu denli görünür olan şiddeti tanımlamak oldukça zordur. Şiddeti görünür hal ve hareketlerle sınırlı tutmak ya da şiddetin anlık bilinçten ziyade kolektif şuurla ilişkisini ortaya koyacak şekilde psiko-sosyolojik tanımlamalar yapmak, şiddet eyleminin ilk var olduğu yer olan insan zihnini esas alarak nörolojik sınıflamalar içinde şiddeti anlatmak gibi birçok şiddet tanımı mevcuttur.

Türk Dil Kurumu, Arapça kökenli bir kelime olan "şiddet" kavramını; karşıt görüşte olanlara kaba kuvvet kullanma, kaba güç, duygu ve davranışta aşırılık olarak tanımlamıştır.² Bu tanım şiddetin bilinç, duygu ve davranış boyutuna dikkat çekmiştir. İngilizce "violence" kelimesiyle karşılanan şiddet, "birisine öldürme veya yaralama kastıyla sert davranışta bulunma,"³ anlamına gelmektedir. Kişilere veya nesnelere yönelik, düşmanlık ve öfke duygularının fiili, yıkıcı fiziksel zorlama yoluyla dile getirilmesi şeklinde tanımlanan şiddet, ailede, okulda, gruplar ve ırklar arasında her türlü çatışma ilişkisindeki saldırganlığın, özgürlüğü ve insan iradesini hiçe

² www.tdk.gov.tr Erişim Tarihi: 03/04/2018

³ Wehmeier, Sally (Chief Ed.), Oxford Advanced Learner's Dictionary, Oxford Üniversitesi Yay., 7. Bsk, New York, 2006, p.1642

sayan en ileri ve aşırı boyutudur.⁴ Dünya Sağlık Örgütü'nün şiddet tanımı ise “ fiziksel güç ya da kuvvetin, amaçlı bir şekilde kendine, başkasına, bir grup ya da topluluğa karşı fiziksel zarara yol açacak ya da fiziksel zararlar sonuçlanma ihtimalini artıracak, psikolojik zarara, ölüme, gelişim sorunlarına ya da yoksunluğa neden olacak şekilde tehdit edici biçimde ya da gerçekten kullanılmasıdır.”⁵

Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet

İngilizcede “domestic battering, family violence, intimate partner violence, violence in the family, spousal abuse, domestic assault, domestic abuse, domestic violence, domestic dispute, domestic battery,” gibi kavramlarla ifade edilen “aile içi şiddet”, aynı ailenin bireyleri arasında gerçekleşen, aile bireylerinin birbirlerine uyguladığı şiddet olarak tanımlanmaktadır.⁶ Şiddeti önlenemez kılan ve şiddeti tekrar tekrar her ortamda yaşanır hale getiren durum şüphesiz aile içinde kadına uygulanan şiddettir. Güçlünün güçsüz olana uyguladığı şiddet, aile içinde fiziksel ve ekonomik gücü olan erkekten kadına, çocuğa ve yaşlıya yönelik olabilmektedir. Kadına yönelik aile içi şiddet (violence against women, violence to women) ailenin mahremiyeti ve kutsallığı söz konusu olduğundan oldukça hassas bir konudur. Durumun hassasiyeti nedeniyle bu konuyla ilgili araştırma yapmak, tespitlerde bulunmak, önlemler almak oldukça zordur.

Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu aile içi şiddeti; “ bireylerin yaralanmasına, sindirilmesine, öfkelenmesine veya duygusal baskı altına alınmasına yol açan fiziki ya da herhangi bir şekilde hareket, davranış veya muamele”⁷ olarak tanımlamaktadır. Kadına yönelik aile içi şiddet ulusal ve uluslararası birçok kurumun ortak gündem maddesi ve çalışma alanıdır. BM'in 1993 yılında kabul ettiği Kadınlara Yönelik Şiddetin Önlenmesi Bildirgesi'nin birinci maddesinde kadına yönelik aile içi şiddeti (KYAİŞ) şu şekilde tanımlamıştır. “İster kamusal ister özel hayatta tehdit etme, zorlama veya özgürlükten keyfi olarak yoksun bırakma dahil olmak üzere, kadınlara fiziksel, cinsel veya psikolojik zarar veya acı verme sonucunu doğuran veya bu sonucu doğurması muhtemel olan, cinsiyete dayalı her türlü şiddet eylemidir.”⁸

Dünya Sağlık Örgütü, kadına yönelik aile içi şiddetin ifade şeklini “intimate partner violence” yani “samimi/yakın ilişki kurulan eş/ortak şiddeti” olarak güncellemiştir. Dünya Sağlık Örgütü, kadına yönelik samimi eş veya sevgili tarafından uygulanan şiddeti şu şekilde tanımlamıştır: “Yakın eşten gelen şiddet, fiziksel saldırganlık, cinsel baskı, psikolojik taciz ve kontrol edici davranışlar dahil olmak üzere fiziksel, cinsel veya psikolojik zarara neden olan samimi bir ilişki

⁴ Budak, Selçuk, Psikoloji Sözlüğü, Bilim ve Sanat Yay., Ankara, 2000, s.716.

⁵ World Health Organization, “World Report on Violence and Health” Summary, Geneva, 2002. www.who.int/violenceinjuryprevention/violence/world_report/en/summaryen.pdf, Erişim tarihi: 15/07/2017

⁶ Wehmeier, Sally (Chief Ed.), Oxford Advanced Learner's Dictionary, Oxford Üniversitesi Yay., 7. Bsk, New York, 2006, p.1642.

⁷ Aile İçi Şiddetin Sebep ve Sonuçları, T.C. Başbakanlık Aile Araştırmaları Kurumu, Ankara, 1995, s. 7.

⁸ https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/belge/uluslararası_belgeler/kadına_karsi_siddet/ BM Erişim tarihi 25/07/ 2018.

içindeki davranışları ifade eder. Bu tanım hem mevcut hem de eski eşler ve ortaklar tarafından şiddeti kapsamaktadır.”⁹

Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Türleri

Kadına cinsiyeti nedeniyle uygulanan şiddetin tanımlarına ve şiddet vakalarına bakıldığı zaman kadınların en sık maruz kaldığı şiddet türleri; fiziksel şiddet, psikolojik şiddet, cinsel şiddet ve ekonomik şiddettir.

Fiziksel şiddet, kadının bedenine zarar verme amacıyla yapılan her türlü eylemdir. İtmek, tokat atmak, tekmelemek, bıçak ya da silah gibi aletlerle saldırmak, işkence yapmak (kadının bedeni üzerinde sigara söndürmek, tükürmek, bağlayarak dövme, yere veya duvara fırlatmak gibi)¹⁰, korktuğu bir şeyle baş başa bırakmak fiziksel şiddete örnek olan davranışlardır.¹¹ Dünya Sağlık Örgütü'nün raporlarına göre dünyadaki kadınların yaklaşık olarak üçte biri fiziksel şiddete maruz kalmaktadır. Şiddetin uygulayıcısı, kadının yakın ilişki içinde olduğu eşi ya da sevgilisi-dir. Yine Dünya Sağlık Örgütü'nün tespitine göre kadın cinayetlerinin %38'i eş ya da yakın ilişki kurulan erkek tarafından gerçekleştirilmektedir. ¹² Dünya Sağlık Örgütü'nün 2005 yılında 240.000'den fazla kadın üzerinde yaptığı araştırmaya göre kadınlara en çok partneri tarafından tokat atıldığı, ikinci olarak yumruk atmanın daha sık yaşandığı görülmüştür. ¹³ Fiziksel şiddetin en ileri derecesi ölümle sonuçlanan şiddettir. Türkiye 2017 yılı şiddet raporuna göre Türkiye'de bir yılda 409 kadın erkek/erkekler tarafından öldürülmüştür.

Psikolojik şiddet, kişinin ruh sağlığını hedef alan çok boyutlu bir kavramdır. Sözlü şiddet, duygusal şiddet ve toplumsal şiddet, psikolojik şiddetin türleridir. Psikolojik şiddet eylemleri şu şekilde sıralanabilir: Küfür, hakaret, alay etmek, aşağılayıcı sözler söylemek, tehdit etmek, evden dışarı çıkmasını kısıtlamak, kimlerle görüşeceğine, ne giyineceğine karar vermek, kadının ihtiyaç duyduğu sevgi ve ilgiden kadını mahrum bırakmak, bağırarak, korkutarak, eve ya da odaya kilitlemek, cep telefonunu karıştırmak, uygunsuz, küfürlü vb. mesajlar göndermek veya göndermesini istemek¹⁴ vb. gibi. Hacettepe Üniversitesinin 2014 yılında yaptığı araştırmada kadınların %44'ünün psikolojik şiddete maruz kaldığı tespit edilmiştir.¹⁵ Bu oranlar gerçeği tam

⁹ <http://apps.who.int/violence-info/intimate-partner-violence/> Erişim Tarihi: 10/08/2018

¹⁰ Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetin Nedenleri, Sonuçları ve Alınacak Önlemler, sayfa 18, https://vatandas.jandarma.gov.tr/KYSOP/uzaktan_egitim/Documents/2%20KYAIS.pdf Erişim Tarihi 20/05/2018

¹¹ <https://kadindayanismavakfi.org.tr/genel/kadina-yonelik-siddet-nedir> Erişim Tarihi: 12/06/2018

¹² <http://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/violence-against-women> Erişim Tarihi:15/07/2018

¹³ WHO, Multi-country Study on Women's Health and Domestic Violence against Women, Summary report, 2005, http://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/43310/9241593512_eng.pdf?sequence=1 Erişim Tarihi:10/08/2018

¹⁴ Karınca, Eray, Sorularla Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet, Sorularla Hukuk Dizisi 7, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, Ankara, 2010, s.11, <https://www.morcati.org.tr/tr/yayinlarimiz/brosurler/187-erkeklerin-siddetine-karsi-dur-yasami-degistir> Erişim Tarihi: 05/08/2018

¹⁵ Kadın Dayanışma Vakfı Gönüllü El Kitabı, Ezgi Ofset Matbaacılık, Ankara, 2017.

olarak yansıtmamaktadır. Başbakanlık Aile Kurumunun 1995 yılında yaptığı araştırmaya göre kadınların %84 'ü sözlü şiddete uğradığını belirtmiştir.¹⁶

Cinsel şiddet, her türlü cinsellik içeren şiddet biçimlerini ifade eder. Kadına eşi tarafından istemi dışında yöneltilen cinsel söz veya eylemler kadına yönelik aile içi cinsel şiddettir. ¹⁷ Kadın üstünde kontrol ve güç oluşturmak amacı ile kişinin isteği dışında cinsel ilişkide bulunmak ya da zararlı cinsel davranışlara zorlamaktır. Kadına eşi tarafından uygulanan cinsel şiddet, fiziksel ve psikolojik şiddet gibi kültürümüzde meşru olarak görülebilmektedir. TC Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü tarafından yapılan araştırmada kadınlara yöneltilen “ kadın istemese bile eşiyle cinsel ilişkiye girmek görevidir” ifadesini araştırmaya katılan kadınların üçte birisi onaylamıştır.¹⁸ Konunun mahremiyeti nedeniyle en gizli tutulan şiddet türü cinsel şiddettir. Dünya Sağlık Örgütü'nün verilerine göre Türkiye'de cinsel şiddet oranı % 8 'dir. ¹⁹ TC Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü tarafından yapılan araştırmaya göre evli kadınların %15'i cinsel şiddete maruz kalmışlardır. ²⁰ Cinsel şiddetin yaşanma sıklığının bu rakamlardan daha fazla olduğu tahmin edilmektedir. Cinsel şiddet kadının beden ve ruh sağlığına ciddi şekilde zarar vermektedir.

Maddi gücün kadına karşı kötüye kullanılmasına ekonomik şiddet denir. Ekonomik şiddet, paranın kadına karşı yaptırım, kötü muamele veya tehdit olarak kullanılmasıdır.²¹ Erkek maddi imkanları ya da maddi imkansızlıkları kadının üzerinde bir kontrol aracı ya da tehdit unsuru olarak kullanabilmektedir. Kadın maddi açıdan güçsüz olduğunda veya kadının erkeğe yakın, erkek kadar ya da erkekten fazla maddi güce sahip olduğunda ekonomik şiddet söz konusu olabilmektedir. Kadına yönelik ekonomik şiddet davranışları; ailenin maddi ihtiyaçlarını şartlar uygun olmasına rağmen karşılamamak, kadının gelirine el koyma, para harcamasına izin vermemesi, verilen paranın karşılığı olmayan ihtiyaçları temin etmesini bekleme, ailenin ekonomik durumu hakkında kadına hiçbir şekilde bilgi vermemesi, tek başına karar alma, çalışma imkanı olmasına rağmen çalışmayı reddetme vb. gibi davranışları içermektedir.²² Ekonomik şiddet aile içinde kadını mutsuz eder, değersiz hissettirir ve değersizleştirir, kadının psikolojik sıkıntılar yaşamasına neden olur. Toplumsal açıdan ise kadını fakirleştirir. Dünyadaki fakirlerin %70'ini kadınlar oluşturmaktadır. ²³

¹⁶ Aile İçi Şiddetin Sebep ve Sonuçları, TC Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, Ankara, 1995, s. 140

¹⁷ Karınca, a.g.e., ss 5-6

¹⁸ TC Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet, Ankara, 2009, s. 59

¹⁹ <http://apps.who.int/violence-info/intimate-partner-violence/> Erişim Tarihi: 20/08/2018

²⁰ TC Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, s. 49

²¹ Can Gürkan, Özlem, Coşar, Fatma, Ekonomik Şiddetin Kadın Yaşamındaki Etkileri, 126. Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi, Cilt:2, Sayı:3, 2009, s. 125

²² Köse Aslı, Beşer, Ayşe, “Kadının Değiştirilebilir Yazgısı “Şiddet”, Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi, 10 (4), 2007,ss. 114 -121.

²³ Can Gürkan ve Coşar, a.g.m., ss 125

Kadına Yönelik Şiddetin Tarihi

Kadına yönelik şiddetin tarihi, insanlık tarihinin başlangıcı kadar eskidir. Dini ve manevi geleneklerin ve medeniyetlerin pek çoğunun kadın ve erkek cinsi hakkındaki ilk anlatıları, kadın aleyhine bir takım olumsuz söylemleri içermektedir. Hz. Havva'nın, Hz. Adem'in kaburga kemiğinden ve Hz. Adem için yaratılışı, Hz. Havva yüzünden ilk insanların cennetten kovulması, Yunan Mitolojisindeki ilk kadının var olma hikayesi, kadının kötülükle ilişkilendirilmesi vb. gibi. Kadınlara yöneltilen şiddetin tarihi, bin yıllar öncesine dayanmaktadır. Arkeologlar kadınların 3000 yıl öncesinde şiddete uğradıklarını ortaya koymuştur. Erkek mumyaların kemiklerinde % 9-20 kırık olduğu tespit edilmesine karşın kadın mumyaların kırık kemiklerinin %30-50 olduğu görülmüştür.²⁴

Kadına yönelik şiddetin temeli olan cinsiyet eşitsizliği tarihte de yaşanmıştır. Avrupa medeniyetinin temelini oluşturduğu iddia edilen Yunan felsefesinde kadınların, ters yaratılmış erkekler olabileceği tartışılmaktaydı. Aristo gibi düşünürler kadının alt konumda olan bir erkek olabileceğini savunmaktaydı.²⁵ Eski Roma'da erkek karısına istediği gibi muamele edebiliyor, gerektiği zaman dövüyor hatta erkeklerin sarhoş olduklarında eşlerini öldürmelerinde bir bahis görülmüyordu. Yakın tarihe kadar İngiltere'de ve Amerika'da erkeğin karısını dövmesi yasalar tarafından meşru görülüyordu.²⁶ Ortaçağda Avrupa'sında kadınlara yapılan işkenceler insanlık tarihi için kara bir lekedir. Cadı avları, şeytan çıkarma gibi nedenlerle yaklaşık olarak Avrupa'da 90.000 kadının canlı canlı yakıldığı tahmin edilmektedir.²⁷

Eski Hint kültüründe bir erkek öldüğü zaman cesedi ile birlikte karısı da yakılıyordu.²⁸ Çin'de kadınların değeri, kocasına ve kocasının ailesine ettiği hizmet ile ölçülüyordu.²⁹ Bununla birlikte eski Türk geleneğinde kadın aile içinde, toplumda ve devlet yönetiminde söz sahibiydi. Kadın, hak açısından erkekle eşitti. Her rolde erkeğin yanında olup cinsel bir nesne olarak görülmezdi. Baştan çıkarıcı şeytani bir varlık olarak da değerlendirilmezdi.³⁰ Dolayısıyla Türk tarihinde kadına şiddet ve işkence yapılması, kadının ötekileştirilmesi, değersizleştirilmesi söz konusu olmamıştır. Bu sebeple Türk tarihinde kadının konumu istisnadır. Arap yarımadasında cahiliyye döneminin yaşandığı esnada vahyolunan İslam dininin hayata geçirildiği Asr-ı Saadet döneminde de benzer şekilde kadının aile ve toplum hayatında onur, haysiyet ve değer anla-

²⁴ Dişsiz M., Hotum Şahin, N, Evrensel Bir Kadın Sağlığı Sorunu: Kadına Yönelik Şiddet, Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi, Cilt:1,Sayı:1.2008, s. 52.

²⁵ Arıkoğlu Ündücü, Cemile, Kadına Yönelik Şiddetin Tarihi, Alternatif Politika, Toplumsal Cinsiyet Özel Sayısı II, Şubat,2016, s. 4

²⁶ Durucan, Halit, Kadına Şiddetin Anatomisi, <https://obilir.com/kadina-siddetin-anatomisi/>, Erişim Tarihi: 17/08/2018

²⁷ Arıkoğlu Ündücü, a.g.m., s. 5

²⁸ Karta, Nurullah, "İlk Çağlardan Günümüze Kadının Konumu", Dünyada ve Türkiye'de Kadın ve Şiddet,(Ed:Korkmaz, M.,Demiray, E.,Sevil, Ü.,Hablemitoğlu, Ş., Taşkiran, Y.) Nobel Yayınları, Ankara, 2015,s. 357

²⁹ Bahadır, Abdülkerim, Tarihte ve Günümüzde Kadın, <http://www.enfal.de/ev18.htm>, Erişim Tarihi:08/09/2018

³⁰ Gündüz, Ahmet, Tarihi Süreç İçerisinde Türk Toplumunda ve Devletlerinde Kadının Yeri, International Journal of Social Science, Cilt,5, Ocak,2012, ss. 128-149

mında saygın bir kişiliğe, kimliğe ve statüye sahip olduğu görülmektedir. Fakat Hz. Peygamber (s.a.v.)'in vefatından sonra bilhassa Emeviler dönemi ile birlikte bu konuda hızla ivme kaybedildiği ve kadına bakış ve muamelede ataerkil kültürün tekrar hakim olmaya başladığı gözlenmektedir. Nitekim bu konuda Abdullah b. Ömer'in söylemiş olduğu şu söz son derece mâni dardır: "Hz. Peygamber devrinde hakkımızda ayet nazil olur korkusuyla hanımlarımıza elimizi ve dilimizi uzatmaktan sakınırdık. Hz. Peygamber vefat edince dilimizi ve ellerimizi onlara uzatır olduk..."³¹

Kısacası kadınlar ilk çağlardan itibaren aile içinde şiddete, eziyete, haksızlıklara maruz kalmışlar, maruz kaldıkları kötü muameleyle sistemli bir karşı çıkışta bulunamamışlar, belki de tarihin ilk dönemlerinden itibaren aile içi şiddeti meşrulaştırmışlardır.³²

Dünyada ve Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddet

Kadına yönelik aile içi şiddet evrensel bir sorundur. Dünyadaki bir çok toplum ataerkil yapıda olduğu için gelişmiş olsun ya da olmasın kadına yönelik şiddet bir çok ülkenin temel problemi- dir. Dünyada gerçekleşen kadın cinayetlerinin %38'i eş ya sevgili tarafından gerçekleştirilmektedir. Dünya Sağlık Örgütü (WHO)'nün 2016 yılı verilerine göre dünya çapında her üç kadından biri fiziksel şiddete maruz kalmaktadır.³³

Dünyada kadına yönelik aile içi fiziksel şiddetin en yaygın olduğu ülke Nijerya (%79)'dır. Psikolojik şiddetin en çok yaşandığı ülke Bosna Hersek (%86) ve cinsel şiddetin en yaygın olduğu ülke ise Etiyopya (%49)'dır.³⁴ 2014 yılında Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'nün yaptığı araştırmaya göre Türkiye'deki kadınların %35'i aile içi kadına yönelik fiziksel şiddete,%44'ü psikolojik şiddete, %16'sı cinsel şiddete, %30'u ise ekonomik şiddete maruz kalmıştır.³⁵

Türkiye Cumhuriyeti'nde aile içi şiddete maruz kalan bir kadının başvuru yapabileceği bir çok kurum vardır. Bunlar il sosyal hizmetleri müdürlükleri, polis merkezleri, jandarma karakollukları, cumhuriyet savcılığı, sağlık kuruluşları, belediyelerin kadın dayanışma merkezleri, adli yardım kurulları ve kadın sivil toplum kuruluşları vb.dir. Bir çok ilde faaliyet gösteren ve ülkenin bütün illerinde açılması planlanan şiddeti önleme ve izleme merkezleri şiddet mağduru kadınlara haftada 7 gün 24 saat hizmet vermektedir.³⁶

³¹ Buhârî,Nikah 80.

³² Karta, a.g.e., ss 360-375

³³ Violence Info, Intimate Partner Violence, <http://apps.who.int/violence-info/intimate-partner-violence/> Erişim Tarihi: 22/08/2018

³⁴ WHO, 2016.

³⁵ TC Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması, Ankara, 2014.

³⁶Yalçınkaya, N.Tomris, Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Çalışmaları, http://www1.mmo.org.tr/resimler/dosya_ekler/b58f584893db69d_ek.pdf Erişim Tarihi: 01/05/2018

Kadına Yönelik Şiddetin Nedenleri ve Sonuçları

Kadına yönelik aile şiddetin nedenlerini açıklamak için bir çok etkeni göz önünde bulundurmak gerekir. Şiddet, biyolojik, psikolojik, sosyal, çevresel ve kültürel köklerle ilgili çok yönlü bir sorundur.³⁷ Kadına yönelik şiddetin nedenleri şu şekilde sıralanabilir;

- Zeka seviyesi, genetik özellikler, kalıtsal etkenler, hormonlar, çevresel koşulların kişideki etkisi,³⁸ kişilik bozukluğu, akıl ve sinir hastalıkları, şizofreni ve depresyon gibi biyolojik kökenli ve ruhsal hastalıklarla ilişkili nedenler,³⁹
- Kişinin şiddet yaşanan bir aile ortamında büyümüş olması⁴⁰, bireylerin çocukluklarında ya da hayatlarının bir döneminde şiddete maruz kalması⁴¹, erkeğin kadınlara yönelik yanlış düşüncelere, olumsuz duygulara sahip olması, sarsıcı travmatik olaylar yaşamak⁴², kişinin çocukluk döneminde temel güven duygusundan yoksun bırakılması, güvensiz bağlanma stiline sahip olması⁴³, narsist karakter yapısına sahip olmak, sadist kişilik özellikleri taşımak⁴⁴, hayatta karşılaşılan problemlerle baş etme yeterliliğine sahip olmamak⁴⁵ vb. gibi psikolojik nedenler,
- Ataerkil toplum yapısına sahip olmak, toplumsal cinsiyet eşitsizliği⁴⁶, “namus” adı altında kadının erkeğin bir malı gibi görülmesi ve erkeğin namus söz konusu olduğunda kadına yapacağı kötü muamelenin erkeğin şerefi gibi görülmesi⁴⁷, şiddetin, erkek egemenliğini devam ettirmesi⁴⁸, kadınların eğitim imkanlarından erkekler kadar yararlanamaması, şiddetin meşru görülmesi vb. gibi sosyo-kültürel nedenler,
- Alkol ve madde kullanımı, medyanın yansıttığı olumsuz kadın imajı, eğitim düzeyinin yetersiz olması, şiddet mağdurundan kaynaklanan nedenler vs. sıralanabilir.

³⁷ WHO,2014.

³⁸ Özaşçılar, Mine, Şiddet Davranışının Nedenlerini Açıklamada Biyolojik Temelli Kuramların Rolü, Türk Psikoloji Yazıları, 19 (Özel Sayı), Kasım,2016 ss.16-28

³⁹ Çoban, Adnan, Aile İçi Şiddetin Sebepleri, http://www.adnancoban.com.tr/aile_ici_siddetin_sebepleri.html, Erişim Tarihi: 26/08/2018.

⁴⁰ Yanıkerem, E., Sevil, Ü.,Özkan, S., Er Güneri, S. “Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet”, Dünyada ve Türkiye’de Kadın ve Şiddet, (Ed:Korkmaz, M.,Demiray, E.,Sevil, Ü.,Hablemitoğlu, Ş.Taşkıran, Y.) Nobel Yayınları, Ankara, 2015,ss. 604-607.

⁴¹ Yanıkerem ve diğ., a.g.e., s. 605

⁴² Polat, Oğuz, Şiddetin Nedenleri ve Psikolojisi, http://www.circassiancenter.com/cc-turkiye/basindan/035_siddet.htm Erişim Tarihi:12/09/2018.

⁴³ Ericson, H.Eric.,İnsanın 8 Evresi, çev Gonca Akkaya, Okyanus Yayıncılık,3. Basım, İstanbul, 2018, ss. 157-159

⁴⁴ Bkz. Fromm, Erich, Sevme Sanatı, çev. Nermin Tunç, Kibele Yay., İstanbul, 1996.

⁴⁵ Yılmaz, Engin, Aile İçi Şiddetin Ana Nedenleri, <http://sonumut.com.tr/aile-ici-siddet-cift-terapisi/aile-ici-siddetin-ana-nedeni>, Erişim Tarihi: 07/09/2018

⁴⁶Dişsiz M., Hotum Şahin, N, a.g.m., ss 50-53

⁴⁷ Gümüş, Sevil, Cengiz, Ebru,Töre ve Gelenekler Kadına Yönelik Şiddeti Tetikliyor, Uluslararası Hakemli Psikoloji ve Psikiyatri Araştırmaları Dergisi, İlkbahar Dönemi, Sayı:5, 2016.

⁴⁸ Taşdemir Afşar, Selda, Türkiye’de Şiddetin “Kadın Yüzü”, Sosyoloji Konferansları No: 52/2, 2015, s. 726

Fiziksel, psikolojik ve cinsel şiddetin, insanın fiziksel, psikolojik ve cinsel sağlığına olumsuz etkisi vardır. Yani şiddetin her türüsü kadına döngüsel şekilde zarar vermektedir.⁴⁹ Kadına yönelik şiddetin birçok olumsuz sonucu vardır. Şiddetin türlerine göre sonuçları da değişmektedir. Fiziksel şiddete maruz kalan kadınların bedenlerinde morluk, yara izi, kırık, uzuvlarda işlev kaybı görünen sonuçlar olurken iç organlar, beyin gibi dışarıdan görünmeyecek şekilde hasar görmeler söz konusu olabilmektedir. Şiddetin ölümcül sonuçları arasında kadın cinayetleri, intiharlar, düşük ya da erken doğum nedeniyle bebek ölümleri sayılabilir. Şiddet, kadınlarda düşük benlik saygısı, depresyon, anksiyete vb. gibi bir çok psikolojik rahatsızlığa da yol açmaktadır.⁵⁰

Kadına şiddet uygulayan erkek, kadın üzerinde otorite kurmayı, onu yönlendirmeyi, davranışlarını kontrol etmeyi, kendinin daha üstün olduğunu ve ona itaat edilmesi gerektiğini vurgulamaya çalışmaktadır. Bir müddet sonra şiddet uygulamadığı takdirde gücünün, otoritesinin ve kadın üzerindeki kontrolünün yok olacağını düşünüp şiddet gösterme eylemini tekrarlayabilmektedir.⁵¹ Şiddete maruz kalan kadın şiddet karşısında tepkiselleşir. Kadın tepki gösterdiğinde daha çok şiddete maruz kalıyorsa, çocuklarıyla tehdit ediliyorsa, manevi, dini ve toplumsal baskıyı üzerinde hissettiğinden dolayı başkaları duyar diye tepki gösteremediğinde, kadın pasifleşebilmekte, savunma mekanizmalarını kullanmayıp itaat eder hale gelmektedir. Yani şiddete boyun eğici olmaktadır.⁵² Aile içi şiddete maruz kalan kadınların birçoğu buldukları ortamı terk etmemekte, şiddet uygulayana karşı bir hak arama, mücadele eyleminde bulunmamaktadır.⁵³ Korkmaz ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada, araştırmaya katılanların %75'i şiddet gördükten sonra herhangi bir yere başvurmadıklarını söylemişlerdir.⁵⁴ Kadının gösterdiği itaat davranışı şiddet uygulayan erkeğin haklı olduğunu düşünmesine ve şiddet uygulama eylemini tekrarlamasına yol açmaktadır.

Çocukların ve yetişkinlerin en güvenli yeri olan ailede gerçekleşen şiddet olayı, çocukların psikolojik gelişimleri ve algılamalarını da olumsuz yönde etkilemektedir. Erkeğin otorite ve güç ispatına yönelmesi, kadının da bir çok nedenden dolayı boyun eğici olması, şiddeti sürekli gerçekleşen bir döngü haline getirebilmektedir. Günümüzde yaşanan olaylar bu durumun gerçekliğini göstermiştir. Aile içi şiddet bütün toplumu etkileyen bir durumdur.⁵⁵ Aile içinde kadına yönelik şiddetin yaygın olduğu bir toplumda, kadınlar eğitim ve iş imkanlarından yeteri kadar

⁴⁹ Fraim, Linda, Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Şiddet Sempozyumu Bildiri Kitabı, Neyir Matbaacılık, Ankara, 2012, ss 1-4

⁵⁰ Page, Ayten Z., İnce, Merve, Aile İçi Şiddet Konusunda Bir Derleme, Türk Psikoloji Yazıları, C. 22, S. 11, Aralık,2008 s. 87.

⁵¹ Güneş, Adem, Kişilik Eğitiminde Cezasız Eğitim, Timaş Yayınları,2017,s.18

⁵² Güneş, a.g.e. s.27

⁵³ Gümüş, Sefer, Cengiz, Ebru, Töre ve Gelenekler Kadına Karşı şiddeti Tetikliyor, Uluslararası Hakemli Psikiyatri ve Psikolojik Araştırmalar Dergisi, S.5,2016 <http://www.uhpdergisi.com>

⁵⁴ Korkmaz, Murat, Demiray, Emine, Hablemitoğlu, Şengül, Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet ve Bireylerin Aile İçi Şiddete İlişkin Görüşleri, Uluslar arası Hakemli Psikiyatri ve Psikolojik Araştırmalar Dergisi, Sonbahar-Kış Dönemi, S.1,2014 <http://www.uhpdergisi.com>

yararlanamamakta, özgür düşünememekte ve yeterince üretimde bulunamamaktadır. Kadınların toplumsal hayattan, üretim ve istihdamdan tecrit edildiği bir toplumun ise gelişmesi beklenemez.

Din ve Dindarlık

Kadına yönelik aile içi şiddet birçok konu ile ilişkili bir durumdur. Şiddetin faili yaptığı davranışın yanlış olduğunun bilincinde olduğu için şiddeti meşrulaştıracak bir gerekçe arayabilmektedir. Dini değerlere sahip olan bir toplumda bu gerekçe, bazen din olabilmektedir. İslam dini ve kadına yönelik aile içi şiddet değerlendirildiğinde iki husus karşımıza çıkmaktadır. Bunlardan birincisi, Müslüman olanların kadına yönelik aile içi şiddet algısı; ikincisi ise, Müslüman olmayanların İslam dini ve aile içi şiddet algısı arasında kurduğu ilişkidir. Bazı Müslümanlar Peygamber Efendimiz (s.a.v.)'e isnat edilen bir takım sözler ve bazı ayetlere yüklenen anlamlar nedeniyle gerekli durumlarda kadına şiddet uygulamak gerektiğini, bu durumun Peygamber Efendimiz'in bir tavsiyesi, Allah'ın emri olduğunu vs. düşünmektedirler. İkinci durum ise Müslüman olmayan kişilerin, dindarların yaşamına ve uygulamalarına bakarak şiddetle ilgili olarak İslam Din'i hakkında bir takım çıkarımlarda bulunmasıdır.

İslam ve kadına yönelik şiddeti değerlendirmek için öncelikle şu soruları sormalı ve cevaplandırmalıyız. Dindar insanların yaptığı davranışların tümü dini emirlerden mi ibarettir? Dini emirleri, dindar kişiler ne derece doğru anlayıp uygulamaktadır? Dini, dindar olduklarını ileri süren insanların eylemleri üzerinden tanımaya ve anlamaya çalışmak ne derece doğrudur? Din ve dindarlık kavramları ne anlama gelmektedir, ikisi aynı anlamı mı taşımaktadır?

Esasen din psikolojisi bakış açısından bakıldığında, din ve dindarlık kavramları geniş bir perspektifle ele alınmaktadır. Dolayısıyla şiddet ve din ilişkisini anlayabilmek ve anlatabilmek için din ve dindarlık kavramlarını açıklamak gerekmektedir.

Arapça kökenli olan din kelimesinin; "adet, huy, itaat, hükmetme, yol, kanun, hukuk, hüküm, hesap günü" gibi anlamları vardır.⁵⁶ "Din, İngilizcede "religion" kelimesi ile ifade edilir. Religion, "Tanrı ya da aşkın bir sisteme olan inanç" demektir.⁵⁷ Türk Dil Kurumu dini; "Tanrı'ya, doğaüstü güçlere, çeşitli kutsal varlıklara inanmayı ve tapınmayı sistemleştiren toplumsal bir kurum"⁵⁸ olarak tanımlamıştır. Son derece kompleks ve kapsamlı olan din kavramı psikolog, sosyolog, teolog ve tarihçiler tarafından farklı şekillerde tanımlanmıştır.

⁵⁵Demirel, Gülbahtiyar, Buko, Gülizar, "Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Algısı", Türk Dünyasında Kadın Algısı 1. Cilt, (Editör Şayan, Ulusan, Kayhan, Shrubu), Manisa Celal Bayar Üniversitesi Yayınları,2016, Manisa, ss.440-442.

⁵⁶ Tümer, Günay, "Çeşitli Yönleriyle Din", Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, C. 28, Ankara 1987, ss. 213-216.

⁵⁷APA, American Psychological Association, APA Dictionary of Psychology, <https://dictionary.apa.org/religion> (Erişim Tarihi: 21.09.2018).

⁵⁸TDK, TC Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Dil Kurumu, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5be183e3806063.16976129 (Erişim Tarihi: 02.09.2018).

Batı'da din psikolojisinin öncüsü kabul edilen William James'e göre din, " insanların ilahi diye tanıdıkları varlık ile münasebetlerinde duydukları hisler, yaptıkları hareketler ve davranışlarıdır."⁵⁹ Carl Gustav Jung, dini istence bağlı keyfi hareketlerin bir sonucu olmayan dinamik bir varlığa veya etkiye , dikkatli ve özenli bir şekilde uymak olarak tanımlamaktadır. Jung'a göre din insanı kuşatır ve kontrolü altına alır. Jung din tanımına, neden dindar insan şiddet uygular sorusuna cevap niteliğinde şu eklemeyi yapar " Din, dinamik varlığa, etkiye uymanın sonucunda değişikliğe uğramış bilince özgü bir tutumu tanımlayan terimdir." ⁶⁰ Yani dini eylemler kişiseldir.

Din psikologlarının "din" tanımlarını derleyecek olursak; dinin pragmatik ve fonksiyonel tarafına dikkat çeken James, dini insanların duyguları, tecrübeleri olarak açıklamıştır. Dinin kökeninin totem ve tabu olduğunu söyleyen Freud, dini bir yanılsama bir nevroz hali olarak açıklamıştır. Freud'u eleştiren Jung dinin sosyal ve bireysel yönü üzerinde durarak dini kolektif bilinç dışıyla, arketip kavramıyla izah etmiştir. Dine hümanist bakış açısıyla yaklaşan Fromm dinleri sevgi ve gelişim potansiyellerini dikkate alarak incelemiştir. Maslow ise dinleri varlık değerleri, kendini gerçekleştirme, doruk deneyimler açısından değerlendirmiştir. Frankl dinlerin istemsizce bağlanılan bilinçdışı yönü üzerinde durmuştur. ⁶¹

Dinler tarihçileri de dinin farklı yönlerini ön plana çıkararak pek çok din tanımı yapmışlardır. Bu bağlamda Tümer, İslam âlimlerinin yaptığı din tanımlarını da bir araya getirerek dini şu şekilde tanımlamıştır: "Din, peygamberlerin tebliğlerine dayanan ve Yüce Allah tarafından kurulan, mensuplarını yani akıl sahibi şuurlu insanları, kendi irade ve arzularıyla hayırlı olan şeylere sevk eden, dünya ve ahirette saadet ve kurtuluşa ulaştıran bir ilahi kanundur."⁶²

Dindar kelimesi Arapça "din" kelimesi ile Farsça olan "dâr" kelimesinin birleşmesinden oluşur. Din kelimesinin ne anlama geldiğini yukarıda belirtmiştik. Dâr kelimesi "sahip olmak, tutmak, muhafaza etmek" anlamlarına gelmektedir.⁶³ Dindar; "dinin yap veya yapma şeklindeki emir ve yasaklarına sıkı sıkıya bağlı, din işlerinde titiz ve dikkatli olan kişi"⁶⁴ olarak tanımlanmıştır. Dindarlık kelimesinin İngilizcedeki karşılığı "religiosity" dir. Din psikolojisi literatüründe dindarlık; "dini tecrübenin kalitesi ve boyutunu" ifade etmektedir.⁶⁵

Dindarlık; bir dine inanmak, inanç ve pratik uygulamalara dönük bilgilere sahip olmak, bunları içselleştirerek, kişiliğin bir parçası haline getirerek tecrübe etmek, yaşam felsefesinin oluşturulmasında dini merkeze oturtmak ve tercihleri bu doğrultuda şekillendirerek oluşan oryantasyon sürecidir.⁶⁶

⁵⁹ Pazarlı, Osman, Din Psikolojisi, Remzi Kitabevi, Birinci Baskı, İstanbul, 1968, s. 232

⁶⁰ Jung, Psikoloji ve Din, Çev. Raziye Karabey, Okyanus Yayıncılık, 2. Basım, İstanbul, 2010, ss. 7-10

⁶¹ Bkz. Aytan, Ali, Psikoloji ve Din Psikologların Din ve Tanrı Görüşleri, İz Yayıncılık, 2. Baskı, İstanbul, 2010.

⁶² Günay Tümer a.g.e., s. 231.

⁶³ Sukûn, Ziya, Farsça-Türkçe Lügat, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1967, s. 844.

⁶⁴ Özön, Mustafa Nihat, Osmanlıca-Türkçe Sözlük, Tan Matbaası, 4. Basım, İstanbul, 1965, s. 154.

⁶⁵ APA, Dictionary of Psychology, <https://dictionary.apa.org/religiosity> (Erişim Tarihi: 21.09.2018).

⁶⁶ Apaydın, Halil, Din Psikolojisi Terimler Sözlüğü, Bilimkent Yayınları, İstanbul 2016, s. 68.

Dindarlık; dini inanç, dini tasavvur, dini düşünce, dini duygu, dini şuur, dini irade ve dini tutum ile ilişkili olan davranışlardır. ⁶⁷ Kişi tâbi olduğu dini inancından davranış aşamasına geçene kadar bir takım psikolojik aşamalar yaşar. Öncelikle ilgili dini realite kabul ve tasdik edilir. Daha sonra itaat ve teslimiyet gelir. Kişi dine güven, sevgi ve bağlılık duyar, gerekli fedakarlığı yapmak için hazırdır. Bu süreçlerin sonunda dini davranış ortaya çıkar. ⁶⁸

Ülkemizin önde gelen din psikologlarından Hayati Hökelekli dini; bütün zihni faaliyetleri etkisi altına alan, davranış doğrultusunda doğruları ve görevleri belirten, dürtüsel ve memnun edici olan, birey için önemli bir sistem olarak tanımlar.⁶⁹ Bu bağlamda dini davranış, dinin genişlemesine boyutu, dinin uzunlamasına boyutu ve dinin derinlemesine boyutu olmak üzere üç başlıkta ele alınabilmektedir. Dinin genişlemesine boyutunda Glock ve Stark'ın çalışmalarındaki ideolojik, ibadet, tecrübe, entelektüel ve etki olmak üzere beş alt boyut ile dini davranış açıklanabilmektedir. Dinin uzunlamasında boyutunda Gazzali'nin tamamlanmış bir dindarlıktaki iman, fikir ve marifet evrelerinden, dinin derinlemesine boyutunda ise Allport'un iç güdümlü ve dış güdümlü dindarlık modelinden söz edilebilir.

İnsanlar cinsiyetlerine, yaşlarına, mesleklerine, aldıkları eğitime, yetiştirilme şekillerine, karakterlerine, zekalarına ve daha bir çok duruma göre değişkenlik gösterebilen bir dini algılamaya sahiptirler ve bu algılara göre dindarlık geliştirirler.⁷⁰ Dindarlığı etkileyen çok sayıda faktör olunca araştırmacıların geliştirdiği birçok dindarlık modeli mevcuttur. İslam kültüründe dindarlık; taklidi ve tahkiki dindarlık olarak iki şekilde değerlendirilir. Allport iç güdümlü ve dış güdümlü dindarlık modelini geliştirmiştir. Erich Fromm dinin otoriter ve hümaniter olarak iki farklı şekilde algılandığını söyler. Dindarlığı, W. James kurumsallaşmış ve bireysel dindarlık, Max Weber halk dindarlığı ve seçkin dindarlığı olarak sınıflandırmışlardır. Günümüzdeki psikologların geliştirdiği birçok dindarlık ölçeği ve modeli mevcuttur ve bu alanda yapılan çalışmalara gün geçtikçe yenileri eklenmektedir.

Dindarlık oldukça geniş, çok boyutlu, kompleks ve kapsayıcı bir kavramdır. Dindarlık zaman içinde dönüşebilir. Dindarlığı sadece dini metinler üzerinden anlamak boşuna bir çabadır. Dindarlık dini metinler tarafından şekillendiği kadar; gelenek aktarımından, zihinsel, ahlaki ve psiko-sosyal gelişim tarafından da şekillenmektedir. ⁷¹

Görüldüğü üzere dindarlık değişkenlik gösteren bir olgudur. Din ve dindarlık kavramları düşünüldüğünde dinin tek dindarlığın ise ilgili dine inanan kişi sayısınınca çok çeşitli olabileceğini bilmek konuyu değerlendirmek için yeterli olacaktır. Bu durumda bir dine inanan dindar insanın yaptığı bütün eylemleri dine mal etmek yanlış ve eksik bir düşüncedir.

⁶⁷ Peker, Hüseyin, *Din psikolojisi*, Çamlıca Yayınları, 8. Baskı, İstanbul, 2012, ss. 71-157.

⁶⁸ Mehmedoğlu, Ali U., *İnanç Psikolojisine Giriş*, Çamlıca Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, 2013, ss.47-55.

⁶⁹ Hökelekli, Hayati, *Din Psikolojisi*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İkinci Baskı, Ankara, 1996, ss. 71.

⁷⁰ Kurt, Abdurrahman, *Dindarlığı Etkileyen Faktörler*, Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, C: 18, S. 2, 2009 ss. 1-26

⁷¹ Holm, Nils G., *Din Psikolojisine Giriş*, Çev. Abdülkerim Bahadır, İnsan Yayınları, İstanbul, 2004, ss. 83-103.

İslam ve Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet

İslamiyet geldiği dönemde, kadınlara getirdiği haklar açısından bir devrim niteliği taşır. Cahiliye devrinde kız çocuklarına bir yük, bir utanç olarak bakılmış, kadınlar cinsel meta olarak görülmüş, insanlar kız çocuklarını öldürecek kadar canileşmiştir. Peygamberimiz (s.a.v.)'in söz ve uygulamaları, Kuran-ı Kerim'deki ayetler kadınların bir emanet olduğunu, onlara iyi muamele edilmesi gerektiğini, kız çocuklarının da erkek çocukları kadar değerli ve onlar gibi haklara sahip olduğunu ortaya koymaktadır.⁷² Kuran-ı Kerim ve Peygamberimiz (s.a.v.)'in uygulamalarında kadına verilen değer o dönemde yaşayan insanlar tarafından kabul edilmesi zor olsa da Peygamberimiz (s.a.v.)'in hayattayken kadın haklarına riayet edilmiş fakat peygamberimiz vefat ettikten sonra Abdullah İbn Ömer'in ifade ettiği gibi geri dönülen ilk cahiliye adeti kadın haklarını çiğnemek olmuştur.

Kuran-ı Kerim'de kadına yönelik şiddete yer verildiği iddia edilen ifadeler Nisa Suresi 34. Ayette geçmektedir. Bu ayete müfessirler farklı anlamlar vermişlerdir. Söz konusu ayetin Arapça metni şöyledir:

Er ricâlukavvâmûne alânnisâi bimâ faddalallâhu ba'dahu malâba'dın ve bimâ enfekû min emvâlihim. Fes sâlihâtu kânitâtun hâfizâtun lilgaybi bimâ hafizallâh (hafizallâhu). Vellâti tehâfûne nuşûzehunne fe izûhunne vahcurûhun (vahcurûhunne) fil medâcu vadribûhunne, fe in ata'nekum fe lâ tebgû aleyhinne sebîlâ (sebîlen). İnnallâhe kâne aliyyen kebîrâ (kebîran).

Ayetin Meali ise;

“Allah'ın insanlardan bir kısmını diğerlerine üstün kılması sebebiyle ve mallarından harcama yaptıkları için erkekler kadınların yöneticisi ve koruyucusudur. Onun için sâliha kadınlar itaatkârdır. Allah'ın kendilerini korumasına karşılık gizliyi (kimse görmese de namuslarını) koruyucudurlar. Baş kaldırmamasından endişe ettiğiniz kadınlara öğüt verin, onları yataklarda yalnız bırakın ve (bunlarla yola gelmezlerse) dövün. Eğer size itaat ederlerse artık onların aleyhine başka bir yol aramayın; çünkü Allah yücedir, büyüktür.” (TDV Meali)

Elmalılı Hamdi Yazır; söz konusu ayeti “Er olanlar, kadınlar üzerinde hâkim dururlar, çünkü bir kere Allah birini diğerinden üstün yaratmış bir de erler mallarından infak etmektedirler, onun için iyi kadınlar itaatkârdırlar, Allah kendilerini sakladığı cihetle kendileri de gaybı muhafaza ederler, serkeşliklerinden endişe ettiğiniz kadınlara gelince: evvelâ kendilerine nasihat edin, sonra yattıkları yerde mehur bırakın, yine dinlemezlerse dövün, dinledikleri halde incitmeye bahane aramayın, çünkü Allah çok yüksek, çok büyük bulunuyor” şeklinde tercüme etmektedir.

Edip Yüksel ise; “Erkekler kadınları gözetirler. Zira Allah her birine farklı yetenekler ve özellikler vermiştir. Nitekim erkekler evin geçiminden sorumludur. Erdemli kadınlar, (Tanrı'nın yasına) boyun eğer ve Allah'ın korumasını emrettiği (onur ve iffetlerini) tek başlarına bile olsalar korurlar. İffetlerinden endişe duyduğunuz kadınlara öğüt verin, yataklarınızı ayırın ve nihayet

⁷² Nahl,16/28-59,Bakara,2/229-231-241,Nisa,4/19,Kütübi Sitte,3306-3310.

onları çıkarın. Size itaat ederlerse onlara karşı bir yol aramayın. Allah Yücedir, Büyüktür.” şeklinde anlam vermiştir.

Diğer taraftan Bayraktar Bayraklı; “Erkekler kadınları, Allah'ın kendilerine onlardan daha fazla bağışladığı nimetler ve sahip oldukları servetten yapabilecekleri harcamaları koruyup gözetirler. Dürüst ve erdemli kadınlar, gerçekten Allah'ın korunmasını buyurduğu mahremiyeti koruyan, sadık ve itaatkâr kadınlardır. Serkeşliklerinden endişe ettiğiniz kadınlara gelince, onlara önce nasihat ediniz, sonra yattıkları yatakta yalnız bırakınız; yine de itaat etmezlerse onları geçici olarak evden uzaklaştırınız. Bundan sonra itaat ederlerse, onları incitmekten kaçınınız. Allah gerçekten yücedir; büyüktür” şeklinde tercüme etmektedir.⁷³

Bu ayete anlam verilirken karşımıza çıkan iki kelime tartışma konusudur. Birincisi “nüşuz” ikincisi ise “vadrübü” kavramıdır. Nüşuz serkeşlik, şer, gözü ilgisi dışarıda olmak anlamındadır. Ayrıca iffetsiz olmak, baş kaldırmak, itaatsizlik yapmak, fenalık ve geçimsizlik, kötü niyet ve aldatma anlamlarına da gelmektedir.⁷⁴ Bu ayette kadına yönelik şiddet uygulamasına yer verildiğini aktaran müfessirler, “nüşuzu” kadının bir suçu gibi aktarmışlardır. Oysa “nüşuz” geçimsizlik anlamına da geldiğinden erkeğin davranışlardan kaynaklanan bir durum da olabileceği için kadının cezalandırılması mantıklı değildir.⁷⁵

“Vadribu “ ifadesine vurmak ve dövmek anlamı verildiğinde, ilgili ayette bir mantık hatası meydana gelmektedir. “Darabe” fiili Arapça’da ve Kuran’da pek çok farklı anlamlara gelmekte ve kullanılmaktadır. En çok kullanıldığı anlam hareket etmek, vurmak-dövmek, çarpmak, para basmak, kurmak, zaman tayin etmek, kuşatmak, sıkıştırmak, vergi yüklemek, karıştırmak, doluşmak, çıkmak, uzaklaşmak, vazgeçmek, yüzüne bile bakmamak ve gitmektir.⁷⁶ Ayetin mantığı düşünüldüğü zaman önce öğüt veren, daha sonra yatağını ayıran bir erkeğin daha sonra eşini (hafifçe) dövmesi mantıklı değildir. Peygamberimiz (s.a.v.)’in eşleri ile olan ilişkisine bakıldığı zaman sorun yaşadığında eşinden uzaklaşması bize bu ayetin mantığını ispatlar niteliktedir. Yani esas anlam, yukarıda bazı Kur’an mütercimlerinin de tercüme ettiği üzere dövün değil, ayrılın, evden çıkarın anlamıdır.

Zira peygamberimiz (s.a.v.)’in eşine, kızına, cariyesine kısacası herhangi bir kadına şiddet uyguladığı hiçbir rivayette yer almadığı gibi kadınlarla ilgili merhamet ve şefkat dolu sözlerinin davranışları ile de örtüştüğü görülmektedir. Buna karşılık kadına yönelik fiziki, psikolojik ve cinsel şiddeti çağrıştıran ve Hz. Peygamber (s.a.v.)’e isnat edilen bazı hadislerin⁷⁷ içerik ba-

⁷³ http://www.kuranmeali.org/4/nisa_suresi/34.ayet/kurani_kerim_mealleri.aspx Erişim Tarihi:02/06/2018

⁷⁴ Topaloğlu, Bekir, Karaman, Hayrettin, Arapça-Türkçe Kamus, Nesil Yay., İstanbul, 1989, s.437; Yazır, Elmalılı Hamdi, Hak Dini Kur’an Dili, AkçağYay., 5. Bsk., 3.Cilt, Ankara, 2015, s.79; Kanar, Mehmet, Arapça Türkçe Sözlük, Say Yay., İstanbul, 2009, s.1743;http://www.kuranmeali.org/4/nisa_suresi/34.ayet/kurani_kerim_mealleri.aspx Erişim Tarihi:02/06/2018;

⁷⁵Bkz.Okuyan, Mehmet, Kuran Kadına Şiddeti Reddeder, Din ve Hayat TDV İstanbul Müftülüğü Dergisi, S.15, 2012.

⁷⁶ Topaloğlu, Bekir, Karaman, Hayrettin, Arapça-Türkçe Kamus, Nesil Yay., İstanbul, 1989, s.225;

Bakara Süresi 2/273, Taha Süresi 20/77, Ali İmran 3/156, Nisa 4/101

⁷⁷ Ebu Davud, Sünnet 16, (4679); Müslim, İman 132, (79); Buhari, Hayz 6; İbnu Mace, Fiten 19, (4003); Ebu Davud, Nikah 43 82147) vb.

kımından hem Kuran'ın özü ve mantığı, Peygamber Efendimizin kişilik ve uygulamalarıyla hem de başka hadis-i şeriflerle⁷⁸ çeliştiği görülmektedir. Dolayısıyla ataerkil kültürün etkisi ile Hz. Peygamber (s.a.v.)'e isnat edilen bu tür rivayetlerin gerçekte hadis olup olmadıkları, söz konusu hadislerin hem şekil (senet zinciri vs) hem de içerik (metin) anlamında hadis bilim dalı uzmanlarınca bilimsel anlamda ciddi olarak incelemeye tabi tutulması konunun aydınlatılması bağlamında bir zarurettir.

Zira cennet annelerin ayağı altındadır diyen kızı Fatma eve geldiğinde ayağa kalkarak kızını gözlerinden öpen, eşi Hz. Hatice'ye ev işlerinde yardım eden, veda hutbesinde kadınların erkeklere Allah tarafından verilmiş bir emanet olduğunu ifade eden "...Hayırlınız, kadınlarına karşı hayırlı olanlardır." diyen bir rahmet Peygamberi (s.a.v.)'in bu tür sözleri söylemiş olması, bir çelişki durumunu göstermektedir. Peygamber (s.a.v.)'in ahlakını, davranışlarının kaynağını Kur'an-ı Kerim'in ayetleri oluşturmaktadır. Kuran-ı Kerim'de Allah kadınlara güzel muamele edilmesini emretmiştir.⁷⁹

Görülüyor ki İslam Dini'nin kadına yönelik şiddeti emir ve tavsiye etmesi, meşru görmesi mümkün değildir. Şiddet yanlısı yorumların yapılması, ayetleri anlayıp yorumlayanların, hadisleri aktaranların çoğunlukla erkek olması ve dini anlamaya ve aktarmaya çalışırken ataerkil kültürün etkisinde kalmış olmaları ile izah edilebilir. İslamiyet kadın haklarını bin beş yüz yıl önce ele alan ve dile getiren, genelde şiddetin her türlüsüne özelde kadına yönelik şiddeti önlemek için emirleri olan bir barış dinidir. Dolayısıyla dindar insanların eşine şiddet uygulamalarının nedeninin bizatihi dinden değil, onların dini algılama ve anlama biçimlerinden, dinsel yaşantı biçimlerinden kaynaklandığı söylenebilir.

ARAŞTIRMA VE YÖNTEM

Araştırmanın Konusu ve Amacı

Şiddetle mücadele etmek için eğitim, hukuk, güvenlik gibi alanlarda yapılan bir çok düzenleme ve yenilemeye karşılık kadına yönelik şiddeti önlemede hal-i hazırda bu düzenlemelerin yetersiz kaldığı görülmektedir. Bu durum kutsal olan aile kurumuna zarar vermekte, şiddet olaylarını döngüsel hale getirmektedir. Araştırmanın konusu aile içinde kadına uygulanan şiddet ve şiddet olayının din ve dindarlıkla ilişkisidir. Başka bir deyişle evlilikte kadına yönelik fiziksel şiddete ilişkin tutumlar ve fiziksel şiddeti meşrulaştıran içerikler ile dindarlık ve dini başa çıkma arasında nasıl bir ilişki olduğunun tespit edilmesidir. Din kadına yönelik şiddeti emreder mi yasaklar mı? Dindar olmak, dindarlık, şiddeti uygulayanı ve şiddet uygulananı nasıl etkiler? Dindarlığın ve dini başa çıkma tarzlarının kadına yönelik aile içi şiddetle ve şiddeti meşrulaştırma ile nasıl bir ilişkisi vardır? Bu soruları cevaplamak, çoğunluğu Müslüman olan bir ülkede, şiddetle mücadele için oldukça önemlidir.

Araştırmanın amacı; kadınların hangi tür şiddete ne oranda uğradıklarını, şiddete maruz kalan kadınların fiziksel şiddete karşı tutumlarını ve fiziksel şiddeti meşru görüp görmediğini, şiddet olayına maruz kalan kadınların ve onlara şiddet uygulayan eşlerinin dindarlık durumlarını,

⁷⁸ Ebu Davud, Nikah 42; İbn-i Mâce, Nikah 51; Ebû Dâvûd, Zekât, 45.

⁷⁹ Rûm, 30/21. 28 Hucurat, 49/13. 29 Nisa, 4/19.

şiddet mağduru kadınların dinin insanlar üzerindeki olumlu ve iyileştirici etkisine bağlı olarak dini başa çıkmayı kullanıp kullanmadıklarını belirlemeye ve anlamaya çalışmaktır. Ayrıca örneklemin dindarlık ve dini başa çıkma düzeyleri ile aile içi kadına yönelik fiziksel şiddete karşı tutumları ve fiziksel şiddeti meşrulaştırma düzeyleri arasında nasıl bir ilişki olduğunun deneysel veriler ışığında ortaya koyulması amaçlanmaktadır.

Araştırmanın Yöntemi, Evreni ve Örneklemi, Veri Toplama Araçları

Araştırma örneklem tarama yöntemi (survey) ile gerçekleştirilen kesitsel tanımlayıcı ve ilişkisel bir araştırmadır. Araştırmanın evrenini Malatya ilinde yaşayan kadınlar oluşturmaktadır. Evrenden tesadüfi seçilmiş 20-65 yaş aralığında 705 gönüllü kadın katılımcı araştırmanın örneklemini teşkil etmektedir.

Örneklem grubundan, Kişisel Bilgi Formu, Evlilikte Kadına Yönelik Fiziksel Şiddete İlişkin Tutumlar Ölçeği, Evlilikte Kadına Yönelik Fiziksel Şiddeti Meşrulaştırma İçerikler Ölçeği, Dini Başa Çıkma Ölçeği ve Dini Tutum Ölçeği kullanılarak veriler toplanmıştır. Verilerin istatistiksel analizi SPSS 18 paket programı ile yapılmıştır.

Araştırmanın Hipotezleri

Araştırmada test edilmeye çalışılan hipotezler şunlardır:

Hipotez 1. Araştırmaya katılan kadınların evlilikte kadına yönelik fiziksel şiddete ilişkin tutumlarının negatif ve fiziksel şiddeti meşrulaştırma düzeylerinin düşük olacağı öngörülmektedir.

Hipotez 2. Araştırmaya katılan kadınların dindarlık ve olumlu dini başa çıkma düzeyleri yüksek olacaktır.

Hipotez 3. Araştırmaya katılan kadınların sosyo-demografik ve kültürel özellikleri ile evlilikte kadına yönelik fiziksel şiddete ilişkin tutumları ve fiziksel şiddeti meşrulaştırma düzeyleri arasında anlamlılık düzeyinde ilişkiler olacaktır.

Hipotez 4. Araştırmaya katılan kadınların evlilikte kadına yönelik fiziksel şiddete ilişkin tutumları ve fiziksel şiddeti meşrulaştırma düzeyleri ile dindarlık ve dini başa çıkma düzeyleri arasında negatif yönde bir korelasyon olacaktır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın hipotezlerini ispatlamak üzere kullanılan ölçeklerden ve verilerin analiz yönteminden kaynaklanan sınırlılıklar mevcuttur. Aynı değişkenler farklı ölçekler kullanılarak ölçülmeye çalışıldığında ve farklı istatistiksel analiz yöntemleri kullanıldığında farklı sonuçlara ulaşmak mümkün olabilir. Bu nedenle söz konusu araştırma, kullanılan ölçek ve istatistiksel analiz yöntemleri ile sınırlıdır.

Araştırmada seçilen örneklem grubundan kaynaklanan sınırlılıklar mevcuttur. Araştırma Malatya ilinde bulunan 18-65 yaş arasındaki 705 (yedi yüz beş) kadına uygulanmıştır. Anket soruları farklı bir örneklem grubuna uygulandığında farklı sonuçlara ulaşmak mümkün olabilir.

Araştırma kesitsel tanımlayıcı ve ilişkisel bir araştırmadır. Yani ulaşılan bulgular ilgili zaman dilimini kapsar. Katılımcıların duygu, düşünce, fikir ve durumları zaman içinde değişebilir. Aile içi şiddet hal-i hazırda mahremiyetini koruyan bir konu olduğu için araştırma yapılması zor bir konudur. Bu çalışmada konudan kaynaklanan sınırlılık da mevcuttur.

BULGULAR

A. Örneklem Sosyo-Kültürel ve Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Tablo 1. Araştırmaya Katılanların Yaşlarına ve Eğitim Düzeylerine Göre Dağılımı

Yaş Düzeyleri	Yaş	N	% (Yüzde)
	20-30 yas	166	23,7
	31-40 yas	306	43,7
	41-50 yas	165	23,6
	51-60 yas	46	6,6
	61 yas ve üzeri	17	2,4
	Cevapsız	1	0,1
	Toplam	701	100,0
Eğitim Düzeyi	Eğitim Düzeyi	N	% (Yüzde)
	Okur-yazar değil	12	1,7
	Okur yazar	19	2,7
	İlkokul	130	18,5
	Ortaokul	159	22,7
	Lise	204	29,1
	Üniversite	176	25,1
	Cevapsız	1	0,1
	Toplam	701	100,0

Araştırmaya katılanların yarısına yakınının (%43,7), 31-40 yaş arası kişiler olduğu, çok az bir kısmının (%2,4) ise 61 yaş ve üzeri kişiler olduğu görülmektedir. Diğer taraftan araştırmaya katılanların yaklaşık üçte birinin (% 29,1) lise, %25'inin ise üniversite mezunu olduğu görülmektedir. Çok az bir kısmının ise okur- yazar (%2,7) ve okur-yazar olmadığı (%1,7) görülmektedir (%1,7).

Tablo 2. Araştırmaya Katılanların Mesleklerine ve Gelir Durumlarına Göre Dağılımı

Araştırmaya Katılanların Meslekleri	Mesleği	N	% (Yüzde)
	Ev hanımı	472	67,3
	İşçi	28	4,0
	Memur	79	11,3
	Esnaf, serbest	10	1,4
	Emekli	7	1,0
	Diğer	102	14,6
	Cevapsız	3	0,4
	Toplam	701	100,0
Gelir Düzeyi	Gelir Düzeyi	N	% (Yüzde)
	İyi	127	18,1
	Orta	526	75,0
	Düşük	47	6,7
	Cevapsız	1	0,1
	Toplam	701	100,0

Tablo 2’de görüleceği üzere araştırmaya katılanların büyük bir kısmının ev hanımı olduğu (% 67,3’nün) çok az bir kısmının ise (%1) emekli olduğu tespit edilmiştir. Diğer taraftan Araştırmaya katılanların büyük bir kısmının (%75) orta gelir düzeyine sahip oldukları görülmektedir.

Tablo 3. Araştırmaya Katılanların Medeni Durumlarına ve Aile Tiplerine Göre Dağılımı

Araştırmaya Katılanların Medeni Durumları	Medeni Durum	N	% (Yüzde)
	Evli	630	89,9
	Bekar	10	1,4
	Ayrı yaşıyor	21	3,0
	Boşanmış	38	5,4
	Cevapsız	2	0,3
	Toplam	701	100
Araştırmaya Katılanların Aile Tipleri	Aile Tipleri	N	% (Yüzde)
	Çekirdek aile	582	83

	Geniş aile	92	13,1
	Parçalanmış aile	23	3,3
	Cevapsız	4	0,6
	Toplam	701	100,0

Tablo 3'te görüleceği üzere araştırmaya katılanların yaklaşık % 90'nun evli olduğu, % 1,4'nün bekar, %8,4'nün boşanmış ve ayrı yaşayan kadınlar oldukları görülmektedir. Diğer taraftan araştırmaya katılanların büyük bir kısmının (%83) çekirdek aile de, yaklaşık %13'nün geniş aile ve çok az bir kısmının (%3,3) ise parçalanmış ailede yaşadıkları tespit edilmiştir.

Tablo 4. Araştırmaya Katılanların Kişilerin Yaşamlarının Büyük Bir Kısmının Geçtiği Yere ve Çocuk Sahibi Olup-Olmamalarına Göre Dağılımları

Araştırmaya katılanların yaşamlarını geçirdikleri yer	Yerleşim Yeri	N	% (Yüzde)
	Köy	83	11,8
	İlçe/kasaba	150	21,4
	İl/sehir	467	66,6
	Cevapsız	1	0,1
	Toplam	701	100,0
Çocuk sahibi olup olma	Çocuk sahibi olup-olmama	N	% (Yüzde)
	Hayır	143	20,4
	Evet	556	79,3
	Cevapsız	2	0,3
	Toplam	701	100,0

Katılımcıların büyük çoğunluğunun yaşamlarının büyük bir kısmının (% 66,6) şehir merkezlerinde geçirdikleri, çok az bir kısmının ise köylerde (%11,8) geçirdikleri görülmektedir. Ayrıca katılımcıların yaklaşık %79'u çocuk sahibi olduklarını ifade etmişlerdir.

Tablo 5. Katılımcıların Şiddete Maruz Kalıp-Kalmamalarına Göre Dağılımları

Şiddete Maruz Kalma	N	% (Yüzde)
Hayır	267	38,1
Evet	433	61,8
Cevapsız	1	0,1
Toplam	701	100,0

Araştırmaya katılan kadınlardan yaklaşık %62'si şiddete maruz kaldıklarını; % 38'i ise şiddete maruz kalmadıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 6. Araştırmaya Katılanların Maruz Kaldıkları Şiddet Türüne Göre Dağılımı

Şiddet Türü	N	% (Yüzde)
1)Fiziksel şiddet	51	7,3
2)Psikolojik (duygusal şiddet)	39	5,6
3)Cinsel şiddet	3	,4
4)Ekonomik şiddet	7	1,0
1 ve 2	114	16,3
1 ve 3	7	1,0
1 ve 4	2	,3
2 ve 3	6	,9
2 ve 4	1	,1
3 ve 4	2	,3
1, 2 ve 3	46	6,6
1, 3 ve 4	1	,1
2, 3 ve 4	2	,3
1, 2 ve 4	47	6,7
1, 2, 3 ve 4 (hepsi)	108	15,4
Şiddet Yok	264	37,7
Cevapsız	1	0,1
Toplam	701	100

Araştırmaya katılan kadınların yaklaşık 3'te birisi (%30'u) fiziksel ve psikolojik şiddete maruz kaldıklarını ifade etmişlerdir. Diğer taraftan %6,6'sının hem fiziksel şiddet hem psikolojik hem de cinsel şiddet gördükleri tespit edilmiştir. %6,7'sinin ise hem fiziksel şiddet hem psikolojik hem de ekonomik şiddet gördükleri tespit edilmiştir. Yaklaşık %16'sının ise (108 kişi) tüm şiddet türlerine maruz kaldıkları görülmüştür. Hiçbir şiddet türüne maruz kalmadığını söyleyen kadınların oranı %37,7 iken, bir katımcının ise ilgili soruyu cevapsız bıraktığı görülmektedir.

Diğer taraftan tablo 7'de görüldüğü üzere araştırmaya katılan kişilerin yaklaşık yarısına yakını (%46,9) kendisini dindar olarak algıladıklarını, yaklaşık üçte birininin (%29,8) kendisini biraz dindar olarak algıladıkları, %12,3'ü kendilerinin dindar olmadığını, %10,6'lık bir kısmı ise kendilerini çok dindar olarak algıladıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 7. Araştırmaya Katılanların Kişilerin Öznel Dindarlık Algılarına ve Eş Dindarlığına Göre Dağılımları

Katılımcıların Öznel Dindarlık Algısı	Öznel Dindarlık Algısı	N	% (Yüzde)
	Dindar değilim	86	12,3
	Biraz dindar	209	29,8
	Dindar	329	46,9
	Çok dindar	74	10,6
	Cevapsız	3	0,4
	Toplam	701	100,0
	Eş Dindarlığı	Eş Dindarlığı	N
Dindar değil		142	20,3
Biraz dindar		239	34,1
Dindar		248	35,4
Çok dindar		56	8,0
Cevapsız		16	2,3
Toplam		701	100,0

Araştırmaya katılan kadınların eşlerinin dindarlık düzeylerine ilişkin yapılan incelemede ise yaklaşık %34'ü eşlerinin biraz dindar, yaklaşık %36'sı eşlerinin dindar olduklarını, yaklaşık 20,3'nün ise eşlerinin dindar olmadığını ifade ettikleri tespit edilmiştir.

Tablo 8. Araştırmaya Katılanların Evlilikte Kadına Yönelik Fiziksel Şiddete İlişkin Tutumlar ve Fiziksel Şiddeti Meşrulaştırma Düzeylerine İlişkin Bulgular

	N	Mean	Std. Deviation
Fiziksel Şiddete İlişkin Tutumlar	700	2,3432	,41184
Fiziksel Şiddeti meşrulaştırmaya İlişkin Tutumlar	700	1,9699	,56161

Araştırmaya katılan kadınların evlilikte kadına yönelik fiziksel şiddete ilişkin Tutumlar Ölçeği'nden aldıkları puanların ortalamalarının orta düzeyde olduğu; Evlilikte Kadına Yönelik Fiziksel Şiddeti Meşrulaştırma İçerikler Ölçeği'nden alınan puan ortalamasının da 7 üzerinden 1,969 olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 9'da görüleceği üzere örneklemin Dini Tutum Ölçeği'nden aldıkları puanlara göz atıldığında, dindarlık boyutlarından en yüksek puan ortalamasının dinî biliş boyutuna ait olduğu

(4,5786), en düşük puan ortalamasının ise dinî davranış (ibadet) boyutuna ait olduğu (3,9692) görülmektedir. Dinî tutum ölçeğinden aldıkları toplam puan ortalamasının ise 4,2495 olduğu görülmektedir.

Tablo 9. Araştırmaya Katılanların Dindarlık ve Dini Başa Çıkma Düzeylerine İlişkin Bulgular

Dindarlık, Dindarlık Boyutları ve Dini Başa Çıkma Düzeylerine İlişkin Bulgular	N	Mean	Std. Deviation
Tanrıyla İlişki	699	4,3691	85878
Dini Davranış	698	3,9692	,98670
Dini Duygu	699	4,0715	,99959
Dini Biliş	700	4,5786	,76743
Genel Dindarlık	696	4,2495	,69289
Olumlu Dini Başa Çıkma	692	3,4112	,72526
Olumsuz Dini Başa Çıkma	684	1,8651	,62631

Dinî Başa Çıkma Ölçeği'nden alınan puanlara göz atıldığında ise katılımcıların olumlu dinî başa çıkma puanlarının bir hayli yüksek olduğu (3,4112), olumsuz dinî başa çıkma puanlarının ise düşük olduğu (1,8651), yani karşılaştıkları travmatik hayat olayları karşısında olumsuz dinî başa çıkma yöntemlerini daha az kullandıkları gözlenmektedir.

Tablo 10. Araştırmaya Katılanların Sosyo-Demografik ve Kültürel Özellikleri ile Evlilikte Kadına Yönelik Fiziksel Şiddete İlişkin Tutumları ve Fiziksel Şiddeti Meşrulaştırma Düzeyleri Arasındaki İlişkiye Dair Bulgular

Aile İçi Kadına Yönelik Fiziksel Şiddete İlişkin Tutumlar (FŞT)	Yaş	Eğitim Düzeyi	Gelir Durumu	Çocuk Sayısı	Yaşamının büyük kısmının geçtiği yer
N	700	700	700	698	700
R	,101**	-,271**	,057	,232**	-,183**
Sig	,008	,000	,133	,000	,000
Aile İçi Kadına Yönelik Fiziksel Şiddeti Meşrulaştırma Düzeyleri (FŞM)	N	700	700	698	700
R	,115**	-,286**	,049	,248**	-,171**
Sig	,002	,000	,193	,000	,000

**p<0,01 düzeyinde anlamlı

*p<0,05 düzeyinde anlamlı

Tablo 10'da görüleceği üzere yapılan korelasyon analizi sonucunda araştırmaya katılan kadınların yaş düzeyleri arttıkça evlilikte kadına yönelik fiziksel şiddet onaylama düzeylerinin de arttığı; yine sahip oldukları çocuk sayısı arttıkça evlilikte kadına yönelik fiziksel şiddet onaylama düzeylerinin arttığı yani yaş ve çocuk sayısı ile kadına yönelik fiziksel şiddet onaylama düzeyleri arasında pozitif bir korelasyon olduğu tespit edilmiştir. Diğer taraftan katılımcıların evlilikte kadına yönelik fiziksel şiddet onaylama düzeyleri ile eğitim düzeyleri arasında negatif bir korelasyon olduğu dolayısıyla eğitim düzeyi yükseldikçe kadınların evlilikte kadına yönelik fiziksel şiddet onaylama düzeylerinin azaldığı tespit edilmiştir. Benzer şekilde köyde, kırsal kesimlerde ve küçük yerleşim yerlerinde yaşayan kadınların evlilikte kadına yönelik fiziksel şiddet onaylama düzeylerinin büyük şehirlerde yaşayan kadınlara nazaran daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Evlilikte Kadına Yönelik Fiziksel Şiddeti Meşrulaştırma İçerikler Ölçeği'nden alınan puan ortalaması ile sosyo-demografik ve kültürel faktörler arasındaki ilişkiye bakıldığında; çocuk sayısı fazla olan ve yaş düzeyi yüksek olan kadınların, kadına yönelik fiziksel şiddet meşrulaştırma düzeylerinin yaş düzeyi düşük ve çocuk sayısı az olanlara göre daha yüksek olduğu, dolayısıyla aralarında pozitif bir korelasyon olduğu tespit edilmiştir. Diğer taraftan yapılan korelasyon analizi sonucunda eğitim düzeyi ve yerleşim yeri değişkeni ile evlilikte kadına yönelik fiziksel şiddet meşrulaştırma düzeyi arasında negatif bir korelasyon olduğu; eğitim düzeyi yükseldikçe ve büyük şehirlerde yaşama durumu arttıkça evlilikte kadına yönelik fiziksel şiddet meşru görme durumunun azaldığı gözlenmiştir. Bununla birlikte katılımcıların gelir düzeyleri ile evlilikte kadına yönelik fiziksel şiddet onaylama ve meşrulaştırma düzeyleri arasında anlamlılık düzeyinde herhangi bir ilişki olmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 11. Araştırmaya Katılanların Dindarlık ve Dini Başa Çıkma Düzeyleri ile Evlilikte Kadına Yönelik Fiziksel Şiddete İlişkin Tutumları ve Fiziksel Şiddeti Meşrulaştırma Düzeyleri Arasındaki İlişkiye Dair Bulgular

Aile İçi Fiziksel Şiddete İlişkin Tutumlar		Dinî İlişki Boyt.	Dinî Davranış Boyt.	Dinî Duygu Boyt.	Dinî Biliş Boyt.	Genel Dindarlık	Olumlu Dini Başa Çıkma	Olumsuz Dini Başa Çıkma
	N	699	698	699	700	696	692	684
	R	,283**	,318**	,343**	,118**	,358**	,289**	,037
	Sig	,000	,000	,000	,002	,000	,000	,332
Aile İçi Fiziksel Şiddeti Meşrulaştırma Düzeyleri	N	699	698	699	700	696	692	684
	R	,205**	,226**	,266**	,001	,241**	,223**	,066
	Sig	,000	,000	,000	,969	,000	,000	,084

**p<0,01 düzeyinde anlamlı * p<0,05 düzeyinde anlamlı

Araştırmanın temel hipotezlerinden birisi olan dindarlık ve dini başa çıkma durumları ile evlilikte fiziksel şiddeti onaylama ve meşru gösterme düzeyleri arasında nasıl bir ilişki olduğunu tespit etmek için gerçekleştirilen korelasyon analizi sonucunda da katılımcıların dindarlık boyutları (dini ilişki, dini davranış, dini duygu ve dini biliş) ve genel dindarlık düzeyleri ile evlilikte kadına yönelik fiziksel şiddeti onaylama düzeyleri arasında pozitif bir korelasyon olduğu, dolayısıyla araştırmaya katılan kadınların dindarlık düzeyleri arttıkça evlilikte kadına yönelik fiziksel şiddeti de onaylama düzeylerinin arttığı tespit edilmiştir. Üstelik yaş, eğitim ve gelir durumu, çocuk sayısı vb. gibi bağımsız değişkenler kontrol edildiğinde de bu pozitif korelasyonun mevcudiyetini devam ettirdiği görülmüştür. Benzer şekilde katılımcıların evlilikte kadına yönelik fiziksel şiddeti onaylama düzeylerinin arttıkça olumlu dini başa çıkma düzeylerinin de arttığı, bu iki değişken arasında da pozitif bir korelasyon olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 12. Katılımcıların Dindarlık ve Dini Başa Çıkma Düzeyleri ile Aile İçi Fiziksel Şiddete İlişkin Tutumları ve Fiziksel Şiddeti Meşrulaştırma Düzeyleri Arasındaki İlişki (Kısmi Korelasyon Analizi)

Kontrol Değişkenleri: (Yaş, gelir, eğitim düzeyi vb.,)		Dini İlişki B.	Dini Davranış B.	Dini Duygu B.	Dini Biliş B.	Genel Dindarlık	Olumlu DBÇ	Olumsuz DBÇ
Aile İçi Fiziksel Şiddete İlişkin Tutumlar (FŞT)	N	643	643	643	643	643	643	643
	R	,302	,313	,340	,135	,362	,283	,011
	Sig	,000	,000	,000	,001	,000	,000	,784
Aile içi Fiziksel Şiddeti Meşrulaştırma Düzeyleri (FŞM)	N	643	643	643	643	643	643	643
	R	,218	,210	,251	,008	,234	,212	,041
	Sig	,000	,000	,000	,838	,000	,000	,302

Yine araştırmaya katılan kadınların dini biliş boyutu hariç dindarlık boyutlarındaki puan ortalamaları, genel dindarlık düzeyleri ve olumlu dini başa çıkma düzeyleri arttıkça evlilikte kadına yönelik fiziksel şiddeti meşru görme düzeylerinin de arttığı, dolayısıyla aralarında pozitif bir korelasyon olduğu gözlenmiştir. Diğer taraftan dini biliş düzeyi ve olumsuz dini başa çıkma ile evlilikte kadına yönelik fiziksel şiddeti meşrulaştırma arasında anlamlılık düzeyinde herhangi

bir ilişki olmadığı tespit edilmiştir. Ayrıca yaş, eğitim düzeyi, gelir düzeyi, çocuk sayısı, yaşanan yerleşim yeri vb. gibi bağımsız değişkenler kontrol edildiğinde de dindarlık ve olumlu dini başa çıkma ile evlilikte kadına yönelik fiziksel şiddeti meşrulaştırma düzeyleri arasındaki ilişkinin varlığını devam ettirdiği gözlenmiştir.

TARTIŞMA VE YORUM

Araştırmaya katılan kadınların yaklaşık 3'te birisi (%30'u) fiziksel ve psikolojik şiddete maruz kaldıklarını ifade etmişlerdir. Diğer taraftan %6,6'sının hem fiziksel şiddet hem psikolojik hem de cinsel şiddet gördükleri tespit edilmiştir. %6,7'sinin ise hem fiziksel şiddet hem psikolojik hem de ekonomik şiddet gördükleri tespit edilmiştir. Yaklaşık %16'sının ise (108 kişi) tüm şiddet türlerine maruz kaldıkları görülmüştür. Hiçbir şiddet türüne maruz kalmadığını söyleyen kadınların oranı %37,7 iken bir katılımcının ise ilgili soruyu cevapsız bıraktığı görülmektedir.

Konu ile ilgili yapılan araştırmalarda benzer yönde bulguların elde edildiği görülmektedir. Örneğin; İlkaracan'ın 1998 yılında yaptığı Doğu Anadolu'da Kadın ve Aile isimli araştırmasında, araştırmaya katılan kadınların % 58'inin fiziksel, %52'sinin cinsel, %57'sinin ise duygusal şiddete maruz kaldığı sonucuna ulaşılmıştır.⁸⁰

Akyüz ve arkadaşlarının 2000 yılında Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Polikliniği'ne başvuran 321 evli kadın hasta ile yaptıkları araştırmaya göre hastaların %57'si fiziksel şiddete, %30'u cinsel şiddete, % 32'si ekonomik şiddete ve %36'sı psikolojik şiddete maruz kalmıştır.⁸¹

Güler ve arkadaşlarının 162 evli kadınla yaptığı araştırmaya göre, katılımcıların %59,7'si fiziksel, %47'ü sözel, %21,4'ü duygusal şiddete uğradığını ifade etmiştir. Bununla birlikte söz konusu araştırmada katılımcılardan hiçbiri ekonomik ve cinsel şiddete maruz kaldığını ifade etmemiştir.⁸²

Kocacık ve Doğan'ın yüz yüze görüşme tekniğiyle 583 kadının katılımıyla yaptığı araştırmada kadınların %45,2'si ayda bir defa şiddete maruz kalmaktadır. Katılımcıların %38,3'ü fiziksel şiddete, %7,9'u cinsel şiddete, %53,8'i ise sözel şiddete maruz kalmıştır.⁸³

Bilican'ın, 154 üniversitede çalışan kadın örneklem üzerinde anket tekniği kullanarak yaptığı çalışmasında katılımcıların %9,1'inin fiziksel, %4,5'inin cinsel, %13,6'sının ekonomik, %51,3'ünün ise psikolojik şiddete uğradığı görülmüştür.⁸⁴

⁸⁰ İlkaracan, Pınar, Doğu Anadolu'da Kadın ve Aile, Bilanço 98: 75 Yılda Kadınlar ve Erkekler, Tarih Vakfı Yayınları İstanbul, 1998, ss. 173-192.

⁸¹ Akyüz, Gamze ve diğ. "Bir Psikiyatri Polikliniğine Başvuran Evli Hastalarda Aile İçi Şiddet, Evlilik Sorunları, Başvuru Yakınması ve Psikiyatrik Tanı", Yeni Symposium Dergisi, Cilt 40 Sayı 2,2002, ss. 41-48.

⁸² Güler, Nuran ve diğ. "Kadının aile içinde yaşanan şiddete bakışı". Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi, Cilt:27, Sayı:2,2005, ss. 51-56.

⁸³ Kocacık, Faruk, Doğan, Orhan "Domestic violence against women in Sivas, Turkey: Survey study". Croatian Medical Journal, Cilt:47,2006, ss. 742-749.

⁸⁴ Gökkaya, Veda Bilican, "Türkiye'de Kadına Yönelik Ekonomik Şiddet", Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, C 12, S 2, Sivas 2011, s. 104.

Dönmez ve arkadaşlarının, İzmir’de yaşayan 129 evli erkek ile yaptığı çalışmasına göre erkeklerin eşlerine şiddet uygulama oranları belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırma sonuçlarında erkeklerin %37.5’i fiziksel şiddet, %3.9’u cinsel şiddet, %34.4’ü ekonomik şiddet, %93’ü ise psikolojik şiddet uyguladığını belirtmiştir.

Cengiz Özyurt ve Deveci’nin, Manisa Sağlık Ocağı’na başvuran 225 kadın ile yaptığı araştırmaya göre katılımcıların %48’i fiziksel şiddete, %11’i cinsel şiddete, %49’u ise sözlü şiddete maruz kalmıştır.⁸⁵

KSGM’nin 2014 yılında yaptığı araştırmaya göre, evlenmiş olan her 10 kadından 4’ü fiziksel şiddete uğramıştır. Araştırmaya katılan evlenmiş kadınların %12’si cinsel şiddete, %44’ü duygusal şiddete, %30’u ise ekonomik şiddete maruz kalmıştır. Şiddet mağdurlarının %27’si fiziksel ve cinsel şiddeti bir arada yaşamıştır.⁸⁶

Araştırmaya katılan kadınların aile içi Kadına Yönelik Fiziksel Şiddete İlişkin Tutumlar Ölçeği’nden aldıkları puanların ortalamalarının orta düzeyde olduğu; evlilikte Kadına Yönelik Fiziksel Şiddeti Meşrulaştırma İçerikler Ölçeği’nden alınan puan ortalamasının da 7 üzerinden 1,97 olduğu tespit edilmiştir.

Benzer şekilde Gülçür’ün yaptığı araştırmada da araştırmaya katılan kadınların %37’si kocalarının şiddete başvurmasına hakkı olduğunu, %6’sı ise kocalarının her konuda haklı olduğuna inandıklarını söylemişlerdir.⁸⁷ Hıdıroğlu ve arkadaşlarının yaptığı araştırmaya katılan kadınların %62’si kadının çocukların bakımını ihmâl ederse fiziksel şiddeti hak edeceği görüşündedir. %61’i kadın kocasına karşılık verirse şiddeti hak edeceği, %54’ü ise kadının parayı lüzumsuz yere harcadığında şiddeti hak edeceği görüşündedir.⁸⁸

Örneklemin Dini Tutum Ölçeği’nden aldıkları puanlara göz atıldığında; dindarlık boyutlarından en yüksek puan ortalamasının dinî biliş boyutuna ait olduğu (4,5786), en düşük puan ortalamasının ise dinî davranış (ibadet) boyutuna ait olduğu (3,9692) görülmektedir. Dinî tutum ölçeğinden aldıkları toplam puan ortalamasının ise 4,2495 olduğu görülmektedir. Dinî Başa Çıkma Ölçeği’nden alınan puanlara göz atıldığında ise katılımcıların olumlu dinî başa çıkma puanlarının bir hayli yüksek olduğu (3,4112), olumsuz dinî başa çıkma puanlarının ise düşük olduğu, yani karşılaştıkları travmatik hayat olayları karşısında olumsuz dinî başa çıkma yöntemlerini daha az kullandıkları gözlenmektedir. Ülkemizde yapılan araştırmalarda da benzer yönde bulguların olduğu görülmektedir. Örneğin; Çelik ve Ekici, kadın sığınma evindeki şiddet görmüş kadınlar ile yaptıkları araştırmada, bir alt parametresi dine sığınma olan altı parametrelili stresle başa çıkma ölçeği kullanmışlardır. Araştırmanın sonucunda, dini sığınma ile

⁸⁵ Özyurt, Cengiz, Deveci, Artuner, “Manisa’da Kırsal Bir Bölgedeki 15-49 Yaş Evli Kadınlarda Depresif Belirti Yaygınlığı ve Aile İçi Şiddetle İlişkisi” *Türk Psikiyatri Dergisi*, C:22,S:1,2011, ss.10-16

⁸⁶ KSGM, Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Özet Rapor, Ankara Aralık 2014,s.7

⁸⁷ Gülçür, Leyla, “A Study on Domestic Violence and Sexual Abuse in Ankara”, *Turkey. Women for Women’s Human Rights Reports* No:4, 1999, s.12.

⁸⁸ Hıdıroğlu, Seyhan, Kadın ve Çocuklara Karşı Fiziksel Şiddeti Etkileyen Faktörlerin Değerlendirilmesi: İstanbul’da Sağlık Ocağı Tabanlı Bir Çalışma, *New Symposium Journal*, 44(4), 2006, s.198.

aktivite tatmini arasında bağ olduğu ve kadınların dini başa çıkmayı kullandıkları ortaya konmuştur.⁸⁹

Araştırmada yapılan korelasyon analizi sonucunda araştırmaya katılan kadınların yaş düzeyleri arttıkça evlilikte kadına yönelik fiziksel şiddeti onaylama düzeylerinin de arttığı; yine sahip oldukları çocuk sayısı arttıkça evlilikte kadına yönelik fiziksel şiddeti onaylama düzeylerinin arttığı yani yaş ve çocuk sayısı ile kadına yönelik fiziksel şiddeti onaylama düzeyleri arasında pozitif bir korelasyon olduğu tespit edilmiştir. Diğer taraftan katılımcıların evlilikte kadına yönelik fiziksel şiddeti onaylama düzeyleri ile eğitim düzeyleri arasında negatif bir korelasyon olduğu dolayısıyla eğitim düzeyi yükseldikçe kadınların evlilikte kadına yönelik fiziksel şiddeti onaylama düzeylerinin azaldığı tespit edilmiştir. Benzer şekilde köyde, kırsal kesimlerde ve küçük yerleşim yerlerinde yaşayan kadınların evlilikte kadına yönelik fiziksel şiddeti onaylama düzeylerinin büyük şehirlerde yaşayan kadınlara nazaran daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Evlilikte Kadına Yönelik Fiziksel Şiddeti Meşrulaştırma İçerikler Ölçeği'nden alınan puan ortalaması ile sosyo-demografik ve kültürel faktörler arasındaki ilişkiye bakıldığında; çocuk sayısı fazla olan ve yaş düzeyi yüksek olan kadınların kadına yönelik fiziksel şiddeti meşrulaştırma düzeylerinin yaş düzeyi düşük ve çocuk sayısı az olanlara göre daha yüksek olduğu, dolayısıyla aralarında pozitif bir korelasyon olduğu tespit edilmiştir. Diğer taraftan yapılan korelasyon analizi sonucunda eğitim düzeyi ve yerleşim yeri değişkeni ile evlilikte kadına yönelik fiziksel şiddeti meşrulaştırma düzeyi arasında negatif bir korelasyon olduğu; eğitim düzeyi yükseldikçe ve büyük şehirlerde yaşama durumu arttıkça evlilikte kadına yönelik fiziksel şiddeti meşru görme durumunun azaldığı gözlenmiştir. Bununla birlikte katılımcıların gelir düzeyleri ile evlilikte kadına yönelik fiziksel şiddeti onaylama ve meşrulaştırma düzeyleri arasında anlamlılık düzeyinde bir ilişki olmadığı tespit edilmiştir.

Konu ile ilgili yapılan araştırmalara bakıldığında benzer yönde bulguların olduğu görülmektedir. Örneğin; TNSA'nın 2013 yılı araştırmasına göre araştırmaya katılan kırsal alanda yaşayan kadınların %24'ü, kentsel alanda yaşayan kadınların %11'i bazı durumlarda kadına yönelik şiddeti doğru bulmaktadır. "Çocuklarını ihmal etme" kırsal ve kentsel alanda en çok kabul gören şiddet nedenidir.⁹⁰ Eğitim durumu düşük olan kadınların şiddeti meşru görmesi, eğitim durumu yüksek olan kadınlardan 8 kat daha fazladır.⁹¹ KSGM'nin 2014 yılında yaptığı araştırmaya göre kadınların yüzde 13'ü, kadınların eşlerine karşı çıkmaları halinde fiziksel şiddetin uygulanabileceğini düşünmektedir. Buna karşılık aynı araştırmada katılımcıların %58'i hiçbir nedenle şiddetin kabul edilemeyeceğini düşünmektedir. Kadınların %86'sı istemediği durumlarda cinsel ilişkiyi reddebileceğini söylemiştir.⁹² Altınay ve Arat'ın yaptığı araştırmaya katılan kadın katılımcıların %10'u da benzer şekilde bazı durumlarda erkeklerin eşlerini dövebileceğini düşünmektedir. Doğu bölgesinde bu oran %13'e yükselmektedir. Araştırmada kadınların eği-

⁸⁹ Çelik, Zeynep, Ekici, Gamze, "Şiddet Gören Kadınlarda Benlik Saygısı, Başa Çıkma Becerileri ve Aktivite Performansı Arasındaki İlişki", *Ergoterapi ve Rehabilitasyon Dergisi*, Cilt:3, Sayı:3, 2015, ss.101-108.

⁹⁰ Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, *Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması* Ankara,2014, s. 86.

⁹¹ Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, *Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması*, s. 86

⁹² KSGM, a.g.r., 2014,ss.20-21.

tim düzeyi yükseldikçe şiddete uğrama oranı azalmaktadır. Bizim araştırma bulgularımızın aksine söz konusu araştırmada kadınların gelir düzeyi arttıkça fiziksel şiddete maruz kalma durumu azalmıştır. Aileye eşinden daha çok gelir getiren kadınların şiddet görme oranı ise iki kat artmaktadır.⁹³

Sakallı Uğurlu ve Ulu'nun yaptığı araştırmada da kadınların yaşları arttıkça sözel şiddete toleransları artmaktadır. Aynı araştırmaya katılan erkeklerin ise sözel ve fiziksel şiddeti, kadın katılımcılardan daha fazla meşrulaştırdığı görülmüştür.⁹⁴ Yine bizim araştırma bulgularımıza benzer şekilde Ercan'ın 2009 yılında yaptığı araştırmada eğitim ve gelir düzeyi ile fiziksel şiddeti meşrulaştırma arasında negatif bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.⁹⁵

Araştırmanın temel hipotezlerinden birisi olan dindarlık ve dini başa çıkma durumları ile evlilikte fiziksel şiddeti onaylama ve meşru gösterme düzeyleri arasında nasıl bir ilişki olduğunu tespit etmek için gerçekleştirilen korelasyon analizi sonucunda da katılımcıların dindarlık boyutları (dini ilişki, dini davranış, dini duygu ve dini biliş) ve genel dindarlık düzeyleri ile evlilikte kadına yönelik fiziksel şiddeti onaylama düzeyleri arasında pozitif bir korelasyon olduğu, dolayısıyla araştırmaya katılan kadınların dindarlık düzeyleri arttıkça evlilikte kadına yönelik fiziksel şiddeti de onaylama düzeylerinin arttığı tespit edilmiştir. Üstelik yaş, eğitim ve gelir durumu, çocuk sayısı vb. gibi bağımsız değişkenler kontrol edildiğinde de bu pozitif korelasyonun mevcudiyetini devam ettirdiği görülmüştür. Benzer şekilde katılımcıların olumlu dini başa çıkma düzeyleri ile evlilikte kadına yönelik fiziksel şiddeti onaylama düzeyleri arasında da pozitif bir korelasyon olduğu tespit edilmiştir.

Yine araştırmaya katılan kadınların dini biliş boyutu hariç dindarlık boyutlarındaki puan ortalamaları, genel dindarlık düzeyleri ve olumlu dini başa çıkma düzeyleri ile evlilikte kadına yönelik fiziksel şiddeti meşru görme düzeylerinin de arttığı, aralarında pozitif bir korelasyon olduğu gözlenmiştir. Diğer taraftan dini biliş düzeyi ve olumsuz dini başa çıkma ile evlilikte kadına yönelik fiziksel şiddeti meşrulaştırma arasında anlamlılık düzeyinde herhangi bir ilişki olmadığı tespit edilmiştir. Ayrıca yaş, eğitim düzeyi, gelir düzeyi, çocuk sayısı, yaşanılan yerleşim yeri vb. gibi değişkenler kontrol edildiğinde de dindarlık ve olumlu dini başa çıkma ile evlilikte kadına yönelik fiziksel şiddeti meşrulaştırma düzeyleri arasındaki bu ilişkinin varlığını devam ettirdiği gözlenmiştir. Yapılan araştırmalarda bizim araştırma bulgularımıza benzer yönde araştırma bulgularının olduğu görülmektedir. Örneğin; Öztürk'ün Türkiye'de Aile, Şiddet ve Kadın Sığınmaevleri ve Din adlı araştırmasında, şiddet ve din ilişkisi ele alınmıştır. Araştırma sonuçlarına göre kadınların %97'si Allah'a ve peygambere inandığını, %85,2 oruç tuttuğunu, %45'i namaz kıldığını belirtmiştir. Kadınların eşlerinin dindarlıkları hakkında belirttikleri

⁹³Arat, Ayşe Gül, Altınay, Yeşim, Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddet, İstanbul,2007, ss.82-85.

⁹⁴Sakallı Uğurlu, Nuray, Ulu, Sinan, "Evlilikte Kadına Yönelik Şiddete İlişkin Tutumlar: Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik, Yaş, Eğitim ve Gelir Düzeyinin Etkileri", Türk Psikoloji Yazıları, Haziran- Aralık, 2003, ss.53-65.

⁹⁵Ercan, Nilüfer, Evlilikte Kadına Yönelik Şiddete İlişkin Tutumların Yordayıcıları: Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik, Sistemi Meşrulaştırma ve Dini Yönelim, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Bölümü / Psikoloji Anabilim Dalı Sosyal Psikoloji Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara,2009, ss.33-54.

bilgilere göre şiddet uygulayan eşlerin %73,8'i Allah ve peygamber inancına sahip oluşu, %37'sinin oruç tuttuğu ve %31'i namaz kıldığı sonucu ortaya çıkmıştır. Öztürk kadınların şiddetle baş etmede, erkeklerin ise şiddeti meşru görmeye dini kullandıklarını ortaya koymuştur. Araştırmanın amaçlarından birisi de itaatkârlık ve din ilişkisini ortaya koymaktır. Araştırma sonuçlarına göre dindar kadınların daha itaatkâr olduğu, itaatkâr kadınların ise daha hassas ve duygusal olduğudur. Bu açıdan bakıldığında din; şiddet gören kadının ruh sağlığını olumlu etkilerken, dindarlık düzeyi ile paralel olarak artan itaatkârlığa sahip olan kadın şiddet karşısında zayıf bir ruh hali taşımaktadır. ⁹⁶ Benzer şekilde Erkan ve Bozgöz'ün Diyarbakır'da bulunan KAMER simli Kadın Sığınmaevi'ne aile içi şiddet nedeniyle başvuru yapan 164 kadın üzerinde yaptığı araştırmada da; şiddete uğrayan kadınların %42'si dinin her halükarda kocaya itaat etmesi gerektiğini, %13'ü kocanın belli durumlarda kadını dövmesinin dine uygun olduğunu düşünmektedir. Kadınların din anlayışının şiddeti meşrulaştırdığı görülmüştür.⁹⁷

Kılıç, "Kadına Yönelik Şiddet: Sosyo-Psikolojik Arka Plan, Manevi Boyut ve Hukuki Yaptırımlar" isimli yüksek lisans çalışmasında, şiddet gören kadınların sorunlarını çözmeye manevi, psikolojik ve hukuksal hangi yaklaşımlardan yararlandığını sorgulamıştır. Katılımcılar, şiddetle mücadelede dini başa çıkmayı kullandıklarını, Kuran okumak gibi dini eylemlerde bulduklarında yaşadıkları zorluklara tahammül edebildiklerini belirtmişlerdir.⁹⁸ Yine Ömek'in şiddet mağduru kadınlar ile yaptığı araştırmasında din ile şiddet davranışı arasında ilişkinin olduğu ortaya konulmuştur. Eşin din anlayışı, kadının şiddet görme sebebi olarak araştırma sonuçlarına yansımıştır. Ayrıca şiddete maruz kalma, evliliğin ilk yıllarında kadınların dini pratikleri yerine getirmesini engellerken, şiddet devam ettikçe dini davranışlara yönelme artmıştır. Kadınların dini başa çıkmayı kullandıkları görülmüştür. ⁹⁹

Diğer taraftan Özdoğan ise, şiddete maruz kalmış kadınlar ile yaptığı "Kadına Yönelik Şiddete Manevi Psikolojik Yaklaşım" isimli araştırmasında İslamiyet ile şiddet arasında bir ilişki olmadığını, İslam toplumundaki kadın algısının ön yargı ve cinsiyet kalıplarıyla ilgili olduğu sonucuna ulaşmıştır. ¹⁰⁰ Gülmez, "Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet, Ahlaki Çözüm ve Dindarlık" isimli doktora tezi çalışmasında ise, dindarlık düzeyi ile şiddet uygulama arasında ters orantı olduğunu saptamıştır. Dindarlık düzeyi arttıkça şiddete başvurma azalmaktadır. Eğitim sevi-

⁹⁶Öztürk, Emine Öztürk, "Türkiye'de Aile İçi Şiddet, Kadın Sığınma Evleri ve Din" Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı, Din Sosyolojisi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2008; Öztürk, Emine, "Türkiye'de Aile, Şiddet ve Kadın Sığınmaevleri", 21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum, C 3, S 7, 2014, ss 39-55

⁹⁷ Erkan, Rüstem, Bozgöz, Faruk, "Kadına Yönelik Şiddetin Sosyo-Ekonomik, Dinsel ve Kültürel Boyutları, Diyarbakır Örneği", EKEV Akademi Dergisi, C. 8, S.18, Kış, 2004, ss. 219-242

⁹⁸ Kılıç, Melike Nur, Kadına Yönelik Şiddet: Sosyo-Psikolojik Arka Plan, Manevi Boyut, Hukuki Yaptırımlar, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı, Din psikolojisi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2009.

⁹⁹ Örnek, Hatice, "Kadına Yönelik Şiddet ve Din ilişkisine Sosyolojik Bir Yaklaşım", Ankara Üniversitesi sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2013, ss. 77-94

¹⁰⁰ Özdoğan, Öznur " Kadına Yönelik Şiddete Manevi Psikolojik Yaklaşım", Bilim Ahlak ve Sanat Bağlamında Çağdaş İslam Alguları içinde, C 1, Ed. Cengiz Batuk, Hasan Atsız, Samsun, 2011, ss 309-322

yesi düşük, çocukluğunda aile içi şiddete tanık olan veya şiddete maruz kalan katılımcılar ile dindarlık seviyeleri düşük olan katılımcıların ahlaki çözülme oranları yüksektir.¹⁰¹

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma sonucunda yaş ve çocuk sayısı ile kadına yönelik fiziksel şiddeti onaylama ve meşrulaştırma düzeyleri arasında pozitif bir korelasyon olduğu; diğer taraftan yapılan korelasyon analizi sonucunda eğitim düzeyi ve yerleşim yeri değişkeni ile evlilikte kadına yönelik fiziksel şiddeti onaylama ve meşrulaştırma düzeyleri arasında negatif bir korelasyon olduğu tespit edilmiştir.

Yine yapılan analizler sonucunda araştırmada dinsel yaşantı biçimleri yani dindarlık ve olumlu dinî başa çıkma stratejileri ile evlilikte kadına yönelik fiziksel şiddeti onaylama ve meşru görme arasında pozitif bir korelasyon olduğu yani katılımcıların dindarlık durumları ve olumlu dinî başa çıkma düzeyleri arttıkça evlilikte kadına yönelik fiziksel şiddeti onaylama ve meşru görme düzeylerinin de arttığı tespit edilmiştir.

Araştırma sonucunda ortaya çıkan bu bulgudan hareketle şu şekilde önerilerde bulunulabilir:

- Mevcut dini yaşantı biçimlerinin, günümüz Müslümanının dindarlığının, dinin temel kaynakları olan (Kur'an ve sünnet) ile ne derece örtüştüğü hususuna dikkat çekilerek gelenek ve kültüre dayalı dindarlık formları yerine araştırma ve incelemeye dayalı tahkiki dindarlık formlarının arttırılması yönünde teologlar ve din eğitimcileri tarafından teşvik edici çalışmalar yapılmalıdır. Asr-ı saadetteki dinin özünün ve İslam'ın ruhunun esas alındığı dinsel yaşantı biçimleri, hedef gösterilmeli ve teşvik edilmelidir.
- Kadına yönelik şiddeti teşvik edici ve meşrulaştırıcı mevcut dinî literatür Kur'an'ının özü ve bütünlüğü, Hz. Peygamber'in yaşantısı ve uygulamaları dikkate alınarak mantıklı, tutarlı ve bilimsel temellere dayalı olarak tekrar gözden geçirilip mevcut literatürdeki gelenek ve ataerkil kültürün tesirleri ve kalıntıları ayıklanmalıdır.
- Kadınların eğitim düzeylerinin arttırılması yönündeki devlet politikaları desteklenmeli ve kadınların eğitim düzeylerinin arttırılması yönündeki çalışmalar teşvik edilmelidir.
- Gerek yaygın ve gerekse örgün eğitimin her kademesinde ahlak ve değerler eğitimine özel bir önem verilmelidir. Şiddetin her türlü ile mücadele bir devlet politikası olarak benimsenmeli, kararlı bir şekilde sürdürülmeli ayrıca şiddetin sebepleri araştırılıp koruyucu yöndeki önlemler arttırılmalıdır.

KAYNAKLAR

Aile İçi Şiddetin Sebep ve Sonuçları, TC Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, Ankara, 1995.

Akyüz, Gamze ve diğ. "Bir Psikiyatri Polikliniğine Başvuran Evli Hastalarda Aile İçi Şiddet, Evlilik Sorunları, Başvuru Yakınması ve Psikiyatrik Tanı", Yeni Symposium Dergisi, Cilt 40 Sayı 2,2002, ss. 41-48

¹⁰¹ Gülmez, Çiğdem, "Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet, Ahlaki Çözülme ve Dindarlık", Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Samsun, 2014.

- Apaydın, Halil, Din Psikolojisi Terimler Sözlüğü, Bilimkent Yayınları, İstanbul 2016, s. 68.
- APA, American Psychological Association, APA Dictionary of Psychology, <https://dictionary.apa.org/religion> (Erişim Tarihi: 21.09.2018).
- Arıkoğlu Ündücü, Cemile, Kadına Yönelik Şiddetin Tarihi, Alternatif Politika, Toplumsal Cinsiyet Özel Sayısı II, Şubat,2016, s. 4.
- Arat, Ayşe Gül, Altınay, Yeşim, Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet, İstanbul,2007, ss.82-84-85
- Ayten, Ali, Psikoloji ve Din Psikologların Din ve Tanrı Görüşleri, İz Yayıncılık, 2. Baskı, İstanbul, 2010.
- Bahadır, Abdülkerim, Tarihte ve Günümüzde Kadın, <http://www.enfal.de/ev18.htm>, Erişim Tarihi:08/09/2018.
- Budak, Selçuk, Psikoloji Sözlüğü, Bilim ve Sanat Yay., Ankara, 2000.
- Can Gürkan, Özlem, Coşar, Fatma, Ekonomik Şiddetin Kadın Yaşamındaki Etkileri, 126. Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi, Cilt:2,Sayı:3.2009, s. 125
- Çelik, Zeynep, Ekici, Gamze, “Şiddet Gören Kadınlarda Benlik Saygısı, Başa Çıkma Becerileri ve Aktivite Performansı Arasındaki İlişki”, Ergoterapi ve Rehabilitasyon Dergisi, Cilt:3, Sayı:3, 2015, ss.101-108.www.tdk.gov.tr Erişim Tarihi: 03/04/2018
- Çoban, Adnan, Aile İçi Şiddetin Sebepleri, http://www.adnancoban.com.tr/aile_ici_siddetin_sebepleri.html, Erişim Tarihi: 26/08/2018.
- Demirel, Gülbahiyar, Buko, Gülizar, “Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Algısı”, Türk Dünyasında Kadın Algısı 1. Cilt, (Editör Şayan, Ulusan, Kayhan, Shrubu), Manisa Celal Bayar Üniversitesi Yayınları,2016, Manisa, ss.440-442.
- Dişsiz M., Hotum Şahin, N, Evrensel Bir Kadın Sağlığı Sorunu: Kadına Yönelik Şiddet, Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi, Cilt:1,Sayı:1.2008, s. 52.
- Durucan, Halit, Kadına Şiddetin Anatomisi, <https://obilir.com/kadina-siddetin-anatomisi/>, Erişim Tarihi: 17/08/2018.
- Ercan, Nilüfer, Evlilikte Kadına Yönelik Şiddete İlişkin Tutumların Yordayıcıları: Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik, Sistemi Meşrulaştırma ve Dini Yönelim, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Bölümü / Psikoloji Anabilim Dalı Sosyal Psikoloji Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara,2009, ss.33-54.
- Ericson, H. Eric., İnsanın 8 Evresi, çev. Gonca Akkaya, Okyanus Yayıncılık,3. Basım, İstanbul, 2018.
- Erkan, Rüstem, Bozgöz, Faruk,“Kadına Yönelik Şiddetin Sosyo-Ekonomik, Dinsel ve Kültürel Boyutları, Diyarbakır Örneği”,EKEV Akademi Dergisi, C. 8, S.18, Kış,2004, ss. 219-242
- Fraim, Linda, Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Şiddet Sempozyumu Bildiri Kitabı, Nezir Matbaacılık, Ankara, 2012, ss 1-4.
- Fromm, Erich, Sevme Sanatı, çev. Nermin Tunç, Kıbele Yay., İstanbul, 1996.
- Gökkaya, Veda Bilican, “Türkiye’de Kadına Yönelik Ekonomik Şiddet”, Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, C 12, S 2, Sivas 2011, s. 104.

- Gülçür, Leyla, "A Study on Domestic Violence and Sexual Abuse in Ankara", Turkey. Women for Women's Human Rights Reports No:4, 1999, s.12
- Gümüş, Sevil, Cengiz, Ebru, Töre ve Gelenekler Kadına Karşı şiddeti Tetikliyor, Uluslararası Hakemli Psikoloji ve Psikiyatrik Araştırmalar Dergisi, S.5, 2016.
- Gündüz, Ahmet, Tarihi Süreç İçerisinde Türk Toplumunda ve Devletlerinde Kadının Yeri, International Journal of Social Science, Cilt,5, Ocak,2012, ss. 128-149.
- Güneş, Adem, Kişilik Eğitiminde Cezasız Eğitim, Timaş Yayınları,2017
- Güler, Nuran ve diğ. "Kadının aile içinde yaşanan şiddete bakışı". Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi, Cilt:27, Sayı:2,2005, ss. 51-56.
- Gülmez, Çiğdem, "Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet, Ahlaki Çözülme ve Dindarlık",Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Samsun, 2014.
- Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması Ankara,2014, s. 186
- Hıdıroğlu, Seyhan, Kadın ve Çocuklara Karşı Fiziksel Şiddeti Etkileyen Faktörlerin Değerlendirilmesi: İstanbul'da Sağlık Ocağı Tabanlı Bir Çalışma, New Symposium Journal, 44(4), 2006, s.198
- Holm, Nils G., Din Psikolojisine Giriş, Çev. Abdülkerim Bahadır, İnsan Yayınları, İstanbul, 2004, ss. 83-103.
- Hökelekli, Hayati, Din Psikolojisi, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İkinci Baskı, Ankara, 1996.
- İlkkaracan, Pınar, Doğu Anadolu'da Kadın ve Aile, Bilanço 98: 75 Yılda Kadınlar ve Erkekler, Tarih Vakfı Yayınları İstanbul, 1998, ss. 173-192.
- Jung, Carl Gustav, Psikoloji ve Din, Çev. Raziye Karabey, Okyanus Yayıncılık, 2. Basım, İstanbul, 2010.
- Kadın Dayanışma Vakfı Gönüllü El Kitabı, Ezgi Ofset Matbaacılık, Ankara, 2017.
- Kanar, Mehmet, Arapça Türkçe Sözlük, Say Yay., İstanbul, 2009.
- Karınca, Eray, Sorularla Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet, Sorularla Hukuk Dizisi 7,Türkiye Barolar Birliği Yayınları, Ankara, 2010.
- Karta, Nurullah, "İlk Çağlardan Günümüze Kadının Konumu", Dünyada ve Türkiye'de Kadın ve Şiddet,(Ed:Korkmaz, M.,Demiray, E.,Sevil, Ü.,Hablemitoğlu, Ş., Taşkiran, Y.) Nobel Yayınları, Ankara, 2015.
- Kılıç, Melike Nur, Kadına Yönelik Şiddet: Sosyo-Psikolojik Arka Plan, Manevi Boyut, Hukuki Yaptırımlar, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı, Din psikolojisi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara,2009.
- Kocacık, Faruk, Doğan, Orhan, "Domestic violence against women in Sivas, Turkey: Survey study". Croatian Medical Journal, Cilt:47,2006, ss. 742-749.
- Korkmaz, Murat, Demiray, Emine, Hablemitoğlu, Şengül, Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet ve Bireylerin Aile İçi Şiddete İlişkin Görüşleri, Uluslararası Hakemli Psikiyatri ve Psikolojik Araştırmalar Dergisi, Sonbahar-Kış Dönemi, S.1,2014.

- Köse Aslı, Beşer, Ayşe, Kadının Değiştirilebilir Yazgısı "Şiddet". Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi. 10:4, 2007,ss. 114 -121.
- KSGM, Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Özet Rapor, Ankara Aralık 2014,s.7.
- Kurt, Abdurrahman, Dindarlığı Etkileyen Faktörler, Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, C: 18, S. 2, 2009 ss. 1-26.
- Mehmedoğlu, Ali U.,İnanç Psikolojisine Giriş, Çamlıca Yayınları, İstanbul, 2013.
- Taşdemir Afşar, Selda, Türkiye'de Şiddetin "Kadın Yüzü", Sosyoloji Konferansları No: 52/2, 2015
- Topaloğlu, Bekir, Karaman, Hayrettin, Arapça-Türkçe Kamus, Nesil Yay., İstanbul, 1989, s.225.
- Okuyan, Mehmet, Kuran Kadına Şiddeti Reddeder, Din ve Hayat TDV İstanbul Müftülüğü Dergisi, S.15, 2012.
- Ömek, Hatice,"Kadına Yönelik Şiddet ve Din ilişkisine Sosyolojik Bir Yaklaşım", Ankara Üniversitesi sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara,2013, ss. 77-94.
- Özaşçılar, Mine, Şiddet Davranışının Nedenlerini Açıklamada Biyolojik Temelli Kuramların Rolü, Türk Psikoloji Yazıları, 19 (Özel Sayı), Kasım,2016 ss.16-28.
- Özdoğan, Öznur, " Kadına Yönelik Şiddete Manevi Psikolojik Yaklaşım", Bilim Ahlak ve Sanat Bağlamında Çağdaş İslam Algıları içinde, C 1, Ed. Cengiz Batuk, Hasan Atsız, Samsun, 2011, ss 309-322.
- Özön, Mustafa Nihat, Osmanlıca-Türkçe Sözlük, Tan Matbaası, 4. Basım, İstanbul,1965.
- Öztürk, Emine, "Türkiye'de Aile İçi Şiddet, Kadın Sığınma Evleri ve Din" Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı, Din Sosyolojisi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2008.
- Öztürk, Emine, "Türkiye'de Aile, Şiddet ve Kadın Sığınmaevleri",21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum, C 3, S 7, 2014, ss 39-55.
- Özyurt, Cengiz, Deveci, Artuner, "Manisa'da Kırsal Bir Bölgedeki 15-49 Yaş Evli Kadınlarda Depresif Belirti Yaygınlığı ve Aile İçi Şiddetle İlişkisi" Türk Psikiyatri Dergisi, C:22,S:1,2011, ss.10-16
- Page, Ayten Z., İnce, Merve, Aile İçi Şiddet Konusunda Bir Derleme, Türk Psikoloji Yazıları, C. 22, S. 11, Aralık,2008 s. 87.
- Pazarlı, Osman, Din Psikolojisi, Remzi Kitabevi, Birinci Baskı, İstanbul, 1968.
- Peker, Hüseyin, Din psikolojisi, Çamlıca Yayınları,8. Baskı, İstanbul, 2012
- Polat, Oğuz, Şiddetin Nedenleri ve Psikolojisi, http://www.circassiancenter.com/cc-turkiye/basından/035_siddet.htm Erişim Tarihi:12/09/2018.
- Sakallı Uğurlu, Nuray, Ulu, Sinan, "Evlilikte Kadına Yönelik Şiddete İlişkin Tutumlar: Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik, Yaş, Eğitim ve Gelir Düzeyinin Etkileri", Türk Psikoloji Yazıları, Haziran- Aralık, 2003, ss.53-65.
- Sukûn, Ziya, Farsça-Türkçe Lügat, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1967.

- TC Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması, Ankara, 2014.
- TC Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet, Ankara, 2009, s. 59.
- TDK, TC Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Dil Kurumu, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5be183e3806063.16976129 (Erişim Tarihi: 02.09.2018).
- Tümer, Günay, “Çeşitli Yönleriyle Din”, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, C. 28, Ankara 1987. ss. 213-216.
- Violence Info, Intimate Partner Violence, <http://apps.who.int/violence-info/intimate-partner-violence/> Erişim Tarihi: 22/08/2018.
- Wehmeier, Sally (Chief Ed.), Oxford Advanced Learner’s Dictionary, Oxford Üniversitesi Yay., 7. Bsk, New York, 2006.
- WHO, Multi-country Study on Women’s Health and Domestic Violence against Women, Summary report, 2005, http://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/43310/9241593512_eng.pdf?sequence=1 Erişim Tarihi: 10/08/2018
- World Health Organization, “World Report on Violence and Health” Summary, Geneva, 2002. www.who.int/violenceinjuryprevention/violence/world_report/en/summaryen.pdf, Erişim tarihi: 15/07/2017.
- Yalçınkaya, N. Tomris, Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Çalışmaları, http://www1.mmo.org.tr/resimler/dosya_ekler/b58f584893db69d_ek.pdf Erişim Tarihi: 01/05/ 2018.
- Yanikkerem, E., Sevil, Ü., Özkan, S., Er Güneri, S. “Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet”, Dünyada ve Türkiye’de Kadın ve Şiddet, (Ed:Korkmaz, M., Demiray, E., Sevil, Ü., Hablemitoğlu, Ş. Taşkıran, Y.) Nobel Yayınları, Ankara, 2015, ss. 604-607.
- Yazır, Elmalılı Hamdi, Hak Dini Kur’an Dili, Akçağ Yay., 5. Bsk., 3. Cilt, Ankara, 2015, s.79
- Yılmaz, Engin, Aile İçi Şiddetin Ana Nedenleri, <http://sonumut.com.tr/aile-ici-siddet-cift-terapisi/aile-ici-siddetin-ana-nedeni>, Erişim Tarihi: 07/09/2018.
- https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/belge/uluslararası_belgeler/kadına_karsi_siddet/BM Erişim tarihi 25/07/2018
- http://www.kuranmeali.org/4/nisa_suresi/34.ayet/kurani_kerim_mealleri.aspx Erişim Tarihi: 02/06/2018.
- <http://sonumut.com.tr/aile-ici-siddet-cift-terapisi/aile-ici-siddetin-ana-nedeni>, Erişim Tarihi: 07/09/2018.
- http://www.circassiancenter.com/cc-turkiye/basindan/035_siddet.htm Erişim Tarihi: 12/09/2018.
- http://www1.mmo.org.tr/resimler/dosya_ekler/b58f584893db69d_ek.pdf Erişim Tarihi: 01/05/2018.
- <http://apps.who.int/violence-info/intimate-partner-violence/> Erişim Tarihi: 22/08/2018.
- <http://www.enfal.de/ev18.htm>, Erişim Tarihi: 08/09/2018.
- <https://obilir.com/kadina-siddetin-anatomisi/>, Erişim Tarihi: 17/08/2018.

Kadına Yönelik Aile İçi Fiziksel Şiddet, Fiziksel Şiddeti Meşrulaştırma, Dindarlık ve Dini Başa Çıkma Üzerine Amprik Bir Araştırma

<https://www.morcati.org.tr/tr/yayinlarimiz/brosurler/187-erkeklerin-siddetine-karsi-dur-yasami-degistir> Erişim Tarihi: 05/08/2018.

<http://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/violence-against-women> Erişim Tarihi:15/07/2018.

<https://kadindayanismavakfi.org.tr/genel/kadina-yonelik-siddet-nedir> Erişim Tarihi: 12/06/2018.

https://vatandas.jandarma.gov.tr/KYSOP/uzaktan_egitim/Documents/2%20KYAIS.pdf Erişim Tarihi 20/05/2018.